МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

магістра

на тему: **«ТВОРЧЕ САМОВИРАЖЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ВЗАЄМОДІЇ ШКОЛИ ТА ЗАКЛАДІВ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ»**

Виконала: студентка 2 курсу, групи 8.0133-з
спеціальності 013 «Початкова освіта»
освітньо-професійної програми «Початкова освіта»
Я. В. Чала

Керівник: доцент кафедри дошкільної та початкової освіти, доцент, к. філ. н. Томченко М. А.

Рецензент: доцент кафедри дошкільної та початкової освіти, к. пед. н., доцент Зубцова Ю. Є.

Запоріжжя
2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціальної педагогіки та психології
Кафедра дошкільної та початкової освіти
Рівень вищої освіти магістерський
Спеціальність 013 «Початкова освіта»
Освітньо-професійна програма «Початкова освіта»

Завідувач кафедри дошкільної та початкової освіти
Сущенко Л. О.

«____» _____20__ року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ

Чала Яна Володимирівна

1. Тема роботи: «Творче самовираження молодших школярів у процесі взаємодії школи та закладів позашкільної освіти»
керівник роботи Томченко М А, кандидат філологічних наук, доцент
затверджені наказом ЗНУ від «___» _____ 2024 р. № _____

2. Строк подання студентом роботи: _____ _____

3. Вихідні дані до роботи: матеріали педагогічної практики, курсових робіт

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, що належить розробити): проаналізувати сутність ключових понять дослідження; з'ясувати стан досліджуваної проблеми в педагогічній теорії та практиці сучасної дошкільної освіти; розробити критерії та показники, виявити рівні розвитку творчого самовираження молодших школярів у процесі взаємодії школи та закладів позашкільної освіти; теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити використання педагогічних умов із розвитку творчих здібностей дітей молодших школярів.

5. Перелік графічного матеріалу: таблиць – 3; рисунків – 6 з результатами дослідження на констатувальному і контрольному етапах.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Консультант	Дата, підпис	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Вступ			
Розділ 1			
Розділ 2			
Висновки			
Додатки			

7. Дата видачі завдання: _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ п/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Збір та систематизація матеріалу	січень-квітень	Виконано
2	Написання вступу	травень	Виконано
3	Написання першого розділу	червень-вересень	Виконано
4	Написання другого розділу	вересень-листопад	Виконано
5	Написання висновків	листопад	Виконано
6	Оформлення додатків	грудень	Виконано
7	Оформлення роботи, рецензування	грудень-січень	Виконано
8	Захист	лютий	

Студент _____ Чала Я.В.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____ _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 67 с., 3 таблиць, 6 рисунків, 59 джерела, 3 додатки.

Мета дослідження: розробити й експериментально перевірити методику розвитку творчого самовираження молодших школярів у процесі взаємодії школи та позашкільного закладу освіти.

Об'єкт дослідження: педагогічний процес творчого самовираження молодших школярів у процесі взаємодії закладів освіти та позашкільних закладів.

Предмет дослідження: зміст, форми і методи творчого самовираження молодших школярів у процесі взаємодії школи та закладу позашкільної освіти.

Методи дослідження: загальнонаукові теоретичні та емпіричні методи (аналіз документів, спостереження, опитування, метод незалежних характеристик), за допомогою яких було зібрано дані для порівняльного аналізу результатів дослідження у початкових класах і зроблено відповідні наукові висновки.

Теоретичне значення: розкрито особливості розвитку творчого самовираження молодших школярів у процесі взаємодії школи та закладів позашкільної освіти.

Практичне значення: розроблені педагогічні умови з творчої діяльності є ефективними у процесі розвитку творчого самовираження молодших школярів у процесі взаємодії школи та закладів позашкільної освіти, а тому можуть бути використані у практиці роботи вчителів ЗЗСО з дітьми молодшого шкільного віку.

Галузь використання: заклади освіти.

ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ, МОЛОДШИЙ ШКІЛЬНИЙ ВІК, ОСВІТА, ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ, ПОЧАТКОВА ОСВІТА, ЗАСОБИ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.

SUMMARY

Chala Y.V. «Creative self-expression of younger school students in the process of interaction between the school and out-of-school education institutions».

Qualification work: 67 pp., 3 tables, 6 figures, 59 sources, 3 appendices.

The purpose of the research: to develop and experimentally test the method of developing the creative self-expression of younger schoolchildren in the process of interaction between the school and the extracurricular educational institution.

The object of the study: the pedagogical process of creative self-expression of younger schoolchildren in the process of interaction between educational institutions and extracurricular institutions.

The subject of the study: the content, forms and methods of creative self-expression of younger schoolchildren in the process of interaction between the school and the institution of extra-curricular education.

Research methods: In accordance with the defined tasks, general scientific theoretical and empirical methods (analysis of documents, observations, surveys, the method of independent characteristics) were applied in individual creative work, with the help of which data were collected for a comparative analysis of research results in primary grades and appropriate scientific conclusions.

Theoretical significance: the peculiarities of the development of creative self-expression of younger schoolchildren in the process of interaction between school and extra-curricular education institutions are revealed.

Practical significance: the developed pedagogical conditions for creative activity are effective in the process of developing the creative self-expression of younger schoolchildren in the process of interaction between the school and extracurricular education institutions, and therefore can be used in the practice of the work of teachers of primary school education with children of primary school age.

Field of use: educational institutions.

Keywords: creative activity, younger school age, education, pedagogical conditions, primary education, means of creative activity.

ЗМІСТ

Вступ……... 8
Розділ 1. Науково-теоретичні засади розвитку творчого самовираження молодших школярів у процесі взаємодії школи та закладів позашкільної освіти……. 12
1.1.Проблеми творчого самовираження молодших школярів в психолого-педагогічних дослідженнях…… 12
1.2. Особливості творчого самовираження у процесі взаємодії школи та закладу позашкільної освіти……..... 23
1.3. Творча діяльність як ефективний засіб розвитку здібностей молодших школярів…… 26
Розділ 2. Експериментальне дослідження методики розвитку творчого самовираження молодших школярів у процесі взаємодії школи та закладів позашкільної освіти ……..... 35
2.1. Стан сформованості творчих здібностей молодших школярів (констатувальний експеримент)…… 35
2.2. Педагогічні умови розвитку творчих здібностей молодших школярів у процесі взаємодії школи та закладів позашкільної освіти (формувальний експеримент)…… 43
2.3. Ефективність педагогічних умов розвитку творчих здібностей молодших школярів у процесі взаємодії школи та закладів позашкільної освіти (контрольний експеримент)…… 51
Висновки…… 59
Список використаних джерел……..….. 62
Додатки……..... 67

ВСТУП

Проблема розвитку креативності здобувачів освіти є основною проблемою педагогіки, після прогресу суспільства – це безперервна творчість, подолання стереотипів і вироблення нових, нестандартних і часто несподіваних ідей, оригінальних методів і шляхів їх реалізації. При цьому одним із головних завдань педагогічної діяльності є виховання особистості, здатності накопичувати та творчо переосмислювати досвід і досягнення, здобуті людством в науці, культурі, мистецтві та техніці. Це завдання знайшло своє відображення в розвитку освіти України, де наголошується на необхідності застосування нових методичних прийомів персоналізованого навчання для формування творчих здібностей учнів.

Майже, будь-яке педагогічне дослідження певною мірою торкається розвитку творчих здібностей і виховання творчої особистості, оскільки педагогічний процес є творчим за своєю сутністю, включаючи творчість учня, вчителя, вихователя, батьків, організаторів, керівників гуртків. Значна кількість наукових праць вітчизняних і зарубіжних авторів присвячена дослідженню творчого процесу (В. Андреєв, Т. Громов, В. Маляко, В. Николко та ін.) загальних проблем розвитку творчих здібностей та вихованню творчої особистості в різних в різних видах діяльності (Д. Богоявленська, Г. Костюк, Б. Теплов, С. Рубінштейн, К. Платонов та ін.). Аналіз наукової літератури переконує, що ця проблематика є багатоаспектною і вимагає міждисциплінарного дослідження.

В педагогіці відомі різні підходи для розвитку творчих здібностей в процесі вивчення різних дисциплін, позакласної, гурткової роботи зокрема засобами різних видів мистецтв, літератури, музики, образотворчого мистецтва, хореографії у тому числі й театрального мистецтва. Незважаючи на те, що останнім часом з’явилося багато ґрунтовних вітчизняних праць з окресленої проблематики: організації творчої діяльності у позашкільному закладі

(О. Рассказова), мистецтва полеміки (Г. Загадарчук), виховання школярів засобами театрального мистецтва (В. Невалов), мистецтва слова (Н. Миропольська), розвитку творчої активності молодших школярів засобами театральної самодіяльності (Г. Костюшко), музичної ритміки (Н. Георгян), літературного розвитку школярів засовами театрального мистецтва (А. Вітченко), формування ціннісних орієнтацій школярів у процесі занять театральним мистецтвом (В. Шахрай, Г. Єскіна), розвитку творчих здібностей учнів на уроках обслуговуючої праці засобами ігрової діяльності (Н. Слюсаренко), організації художньо-естетичного виховання (М. Лещенко, Л. Масал), різних аспектів підготовки майбутніх учителів, їх педагогічної майстерності, естетичної культури засобами театрального мистецтва (Л. Зімакова, І. Зайцева, Л. Лимаренко) і т.д.

Позашкільна освіта обрана для дослідження тому, що вимагає ґрунтовного аналізу. З одного боку, як переконує практика, більшість дитячих театральних гуртків і колективів зорієнтовані переважно на виховання, в той час як творчо-пізнавальна робота, її роль в розвитку самостійності і ініціативи, в духовно-творчому зростанні, самовираженні дітей все ще лишаються недостатньо дослідженими. Дискусійним є питання про формування предметного комплексу, що становить основу занять у таких колективах. Не розкрито специфіки комплексної реалізації розвиваючої і рекреаційно-розважальної функцій дозвілля (М. Аріарський, М. Поплавський, В .Тріодін та ін.) в організації діяльності позашкільного закладу; не визначено можливостей застосування методики проєктування багатоцільових соціально-культурних дозвіллєвих програм (В. Кірсанов) для розвитку творчих здібностей молодших школярів у процесі взаємодії школи та закладів позашкільної освіти.

Тому існує очевидне протиріччя між потребою використання нових методів навчання для розвитку творчих здібностей молодшого шкільного віку у процесі взаємодії школи та закладів позашкільної освіти у дозвіллі навчальної діяльності та недостатньою теоретико-методологічною розробкою цього питання.

Мета дослідження: розробити й експериментально перевірити методику розвитку творчого самовираження молодших школярів у процесі взаємодії школи та позашкільного закладу освіти.

Мета дослідження зумовила постановку та вирішення таких завдань:

- проаналізувати наукові праці з досліджуваної теми і узагальнити теоретичні засади формування творчих здібностей молодших школярів у позашкільних закладах;

- уточнити категорії дослідження;

- визначити особливості організації занять дітей, педагогічної можливості різних видів мистецтва у формуванні творчих здібностей молодших школярів;

- дослідити стан і проблеми розвитку творчих здібностей молодших школярів у позашкільних закладах;

- обґрунтувати педагогічні умови та шляхи розвитку творчих здібностей учнів молодших школярів у процесі театральної творчості;

- розробити і експериментально перевірити методику творчого самовираження учнів 1-4 класів у позашкільних закладах засобами театрального мистецтва.

Об’єкт дослідження – педагогічний процес творчого самовираження молодших школярів у процесі взаємодії закладів освіти та позашкільних закладів.

Предмет дослідження – зміст, форми і методи творчого самовираження молодших школярів у процесі взаємодії школи та закладу позашкільної освіти.

Методи дослідження. У відповідності з визначеними завданнями в індивідуально-творчій роботі застосовано загальнонаукові теоретичні та емпіричні методи (аналіз документів, спостереження, опитування, метод незалежних характеристик), за допомогою яких було зібрано дані для порівняльного аналізу результатів дослідження у початкових класах і зроблено відповідні наукові висновки.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що в ньому:

- обґрунтовано теоретичні засади творчого самовираження молодших школярів у позашкільних закладах;

- визначено особливості діяльності дитячого колективу у позашкільних закладах;

- запропоновану теоретичну трикомпонентну модель творчих здібностей, що відображає специфіку творчої діяльності в класному колективі;

- вироблено систему критеріїв для оцінювання сформованості творчих здібностей молодших школярів за даною компонентною структурою;

- розроблено й апробовано педагогічну методику розвитку творчих здібностей молодших школярів у процесі взаємодії школи та закладів позашкільної освіти.

Розроблено педагогічну методику розвитку творчих здібностей молодших школярів засобами театрального мистецтва для впровадження в діяльність освітньо-виховних закладів з метою проектування і реалізації виховних програм і заходів.

Структура і обсяг кваліфікаційної роботи. Класифікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел (59 найменувань) та додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи 78 сторінок. Основний текст викладено на 67 сторінках. Робота містить 6 рисунків, 3 таблиці.

РОЗДІЛ 1
НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО САМОВИРАЖЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ВЗАЄМОДІЇ ШКОЛИ ТА ЗАКЛАДІВ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

1.1. Проблеми творчого самовираження молодших школярів в психолого-педагогічних дослідженнях

Дослідження творчості та креативності особистості здійснювали відомі психологи, а саме: Л. Виготський, Д. Ельконін, О. Запорожець, Г. Костюк, Р. Нємов, Я. Пономарьов, В. Роменець, С. Рубінштейн та інші. На їхню думку, творчі здібності характеризується наявністю таких рис особистості, як творчий потенціал, ініціативність, творча активність, імпровізаційність, творча спрямованість. Ці риси визначають індивідуальність особистості, уможливлюють її оптимальну інтеграцію в соціум.

Досліджуючи сутність поняття «творчість» розглядається, як діяльністьлюдини, спрямованої на створення якісно нових, невідомих раніше духовних або матеріальних цінностей (нові твори мистецтва, наукові відкриття, інженерно-технологічні, управлінські чи інші інновації тощо). Необхідними компонентами творчості є фантазія, уява, психічний зміст якої міститься у створенні образу кінцевого результату творчості.

Природа творчості можна розкрити через певні показники, а саме: дитина, у якої розвинутий пошуковий механізм, що є основним елементом процесу творчості, характеризується мінімальною агресивністю до оточення та заклики допомогти іншим; емпатійне ставлення до розвитку здібностей, вміти розуміти точку зору інших людей, формувати ціннісно-орієнтовані світогляди особистості; дитина повинна вийти за межі рольових установок для отримання найкращих результатів; творчість є однією з цілей розвитку особистості, тобто само актуалізація, самовдосконалення, самовираження та ін.; творчість не може обмежуватися вона повинна проявлятися на всіх рівнях психічної активності

людини. Продовжуючи вивчення «творчі здібності», зарубіжні вчені дійшли висновку, що творчі здібності – це сукупність особливостей психіки, що забезпечують продуктивні перетворення в діяльності людини (Д. Гілфорд, Е. Еріксон, К. Роджерс, Е. Торренс, Д. Треффінгер, Е. Фромм та ін.). Як суб'єктивна детермінація творчих здібностей реалізується у процесі творчості, а як об'єктивна детермінація – формується залежно від умов, у яких вона відбувається.

Проблема розвитку творчих здібностей буде визначатися тим змістом, який ми вкладаємо в це поняття. Дуже часто в теперішній свідомості творчі здібності ототожнюються із здібностями до різних видів художньої діяльності, з умінням гарно малювати, складати вірші, писати музику і т.п.

Поняття здібності – це сили, які має особистість для виконання різних дій. Вони включають загальні здібності, як-от ходьба, і рідкісні здібності, як-от виконання подвійного сальто назад. Здібності – це розумні сили: вони керуються наміром людини, і успішне їх виконання призводить до дії, що справедливо не для всіх видів сил. Вони тісно пов'язані, але не тотожні з різними іншими поняттями, такими як схильність, ноу-хау, здібності, талант, потенціал і вміння [8].

Теорії здібностей мають на меті сформулювати природу здібностей. Традиційно умовний аналіз був найпопулярнішим підходом. Згідно з ним, наявність здібності означає, що людина виконає відповідну дію, якщо спробує це зробити. З цієї точки зору Майкл Фелпс здатний проплисти 200 метрів менш ніж за 2 хвилини, тому що він зробив би це, якби спробував. Такий підхід зазнав різної критики. Деякі контрприклади включають випадки, коли особистість фізично здатний щось зробити, але не може спробувати через сильну неприязнь. Щоб уникнути цих та інших контрприкладів, були запропоновані різні альтернативні підходи. Модальні теорії здібностей, наприклад, фокусуються на тому, що може зробити людина. Інші пропозиції включають визначення здібностей з точки зору схильностей і потенціалів.

Творчі здібності особистості є предметом досліджень у філософії,

психології, педагогіці. В історії вітчизняної та зарубіжної психології проблему творчих здібностей, їх сутність, структурні компоненти, взаємозв'язок з інтересами, діяльністю, поведінкою, характером, схильностями, задатками, структурою особистості вивчали Б. Ананьєв, Д. Богоявленська, Л. Виготський, Дж. Ґілфорд, Ю. Ґільбух, В. Дружинін, Г. Костюк, В. Кудрявцев, Н. Лейтес, О. Леонтьєв, О. Матюшкін, В. Моляко, О. Музика, Я. Пономарьов, В. Роменець, С. Рубінштейн, С. Сисоєва, Б. Теплов, В. Шадриков та інші вчені.

Результати аналізу наукової літератури свідчать про наявність кількох підходів до розгляду проблеми творчих здібностей та відсутність єдності у визначенні поняття «творчі здібності».

Поняття творчі здібності розуміється як явище, завдяки якому утворюється щось нове і цінне. Об'єкт може бути нематеріальним (наприклад, ідея, наукова теорія, музика чи жарт) або матеріальним (наприклад, винахід, надрукований літературний твір).

Науковий інтерес до творчості виявляється в ряді дисциплін, насамперед у психології, бізнес-дослідженнях і когнітивних науках. Однак його також можна знайти в освіті, гуманітарних науках, техніці, техніці, філософії (зокрема, філософії науки), теології, соціології, лінгвістиці, мистецтві, економіці та математиці. Ці дисципліни охоплюють відносини між творчістю та загальним інтелектом, типом особистості, психічними та нервовими процесами, психічним здоров'ям або штучним інтелектом; потенціал для розвитку творчості через освіту та навчання; сприяння творчості на користь національної економіки; і застосування творчих ресурсів для підвищення ефективності викладання та навчання.

Творчі здібності – це здатність вносити нове в досвід, висувати оригінальні ідеї в умовах розв'язування або окреслення нових проблем, усвідомлювати протиріччя недоліків, висувати гіпотези. При цьому критерії творчого мислення є швидкість, оригінальність, гнучкість, свідомість, фантастичність та прагнення до інтелектуальної новизни.

Розвиток будь-яких здібностей у дитини пов'язаний наперед зі змістом

навколишнього життя, з тими фактами і подіями, які відбуваються і в яких вона брала участь. Уява базується на отриманих аналогіях минулого досвіду в подібних питаннях. Все це передбачає не лише мотиви пошуку такої інформації та розуміння світу, засновані на встановлених причинно-наслідкових зв'язках, але й просто цікавість, інтерес до чогось нового, незвіданого. Як зазначав В. Сухомлинський, особистість є результатом саморозвитку, а не керованого розвитку, особистість є безпосереднім психологічним механізмом здійснення такого саморозвитку: вплив дорослого компенсується з діяльністю дитини, чому в останній переважає «своїрідний спосіб розвитку». гуманітарний процес.

М. Веракс розглядає творчі здібності людини як індивідуальні її особливості (специфічні якості), які визначають успішність виконання нею творчої діяльності різного роду [11, с. 9-13]. В. Барко, досліджуючи природу формування творчих здібностей, розглядає їх як «природну функцію мозку, яка виявляється і реалізується в діяльності при наявності спеціальних здібностей у тій чи іншій конкретній діяльності [1, с. 49].

Аналізуючи психолого-педагогічні аспекти розвитку творчих здібностей молодших школярів, ряд авторів В. Андреєвої, Л. Виготського, Д. Богоявленської, В. Дружиніна, Л. Момот, В. Моляко, Б. Теплова, О. Баришнікова, Л. Венгер, Н. Лейтес, В. Юркевич підкреслюють, що творчість є посиленою силою розвитку особистості; її прагнення – самоздійснення. Більшість із них вважає, що творчість – це прикладний вид діяльності, результатом якого є створення нової оригінальної унікальної цінності, нове відкриття після фактів або нових зв'язків між ними, атрибутів чи властивостей, звичайного способу роботи тощо. вдало сформулював Л. Виготський, коли він сказав, що творчість є безперервним супроводом розвитку дитини, породжуючи зрештою ініціативу та самостійне мислення — самовираження через творчість. дію. Найвища креативність, на його переконання, все ще «перебуває в руках дуже небагатьох геніїв людства, але ця креативність є умовою створення в повсюдному житті: і все, що є новим, що руйнує рутину за визначенням, походить від творчих процесів людини».

Поняття розвиток творчих здібностей розглядається науковцями як вдосконалення індивідуальних і психологічні особливості дітей навколо творчої активності, що обумовлюють здатність знаходити шляхи виходити в нестандартні ситуації, створюючи щось нове і цінне для себе.

Поняття творчі здібності тісно пов'язане з поняттям «творчість», «творча діяльність». Під творчою діяльністю слід розуміти таку діяльність людини, в результаті якої створюється щось нове – будь це предмет зовнішнього світу або побудова мислення, що приводить до нових знань про світ, або почуття, що відбиває нове ставлення до дійсності [15].

Дослідження проблеми розвитку творчих здібностей М.Татаренко здійснює, базуючись на інформації про життєдіяльність відомих творчих людей (музикантів, художників, учених, винахідників а ін.). Вивчивши ряд біографій, він виділив наступні творчі здібності людини [53, с. 44-46]:

- вміти побачити проблему там, де її не бачать інші;

- здібність згортати розумові операції, замінюючи кілька понять одним і використовуючи більш місткі в інформаційному відношенні символи; – здібність застосувати навички, набуті при вирішенні одного завдання до вирішення іншого;

- здібність сприймати дійсність цілісно, не подрібнюючи її на частини;

- здібність легко асоціювати віддалені поняття, творча уява;

- здібність пам'яті видавати потрібну інформацію в потрібну хвилину;

- гнучкість мислення;

- здатність вибирати одну з альтернатив рішення проблеми до її перевірки;

- здатність включати сприйняті відомості у вже наявні системи знань;

- здатність бачити речі такими, які вони є, виділяти спостережуване з того, що привноситься інтерпретацією;

- легкість генерування ідей;

- здатність доопрацювання деталей для вдосконалювання первісного задуму [28].

З’ясовано поняття розвитку творчих здібностей у молодших школярів, яке визначається сучасною наукою як синтез її властивостей і рис характеру, які характеризують ступінь їх відповідності вимогам певного виду навчально-творчої діяльності і які обумовлюють рівень результативності цієї діяльності.

Оскільки розвиток творчих здібностей вносять у мислення дітей варіативність, індивідуальність, допитливість, оригінальність, креативність. Сформована у кваліфікованій роботі модель формування творчих здібностей дитини дозволила розглядати їх як комплексну категорію – інтегративну якість особистості, яку потрібно всебічно розвивати ще з дошкільного віку. Творча діяльність, є більш складною за своєю сутністю, доступна тільки людині. Є велика «формула», яка підіймає завісу над таємницею народження творчого розуму: «Спочатку відкрити істину, відому багатьом, потім відкрити істини, відомі деяким, і нарешті відкрити істини, нікому ще невідомі» [22]. Мабуть, це і є шлях становлення творчої сторони інтелекту, шлях розвитку винахідницького таланту. Як показує аналіз науково-педагогічної і психологічної літератури та власний досвід роботи, розвиток творчих здібностей молодших школярів можливий за таких умов: забезпечення особистісно-орієнтованого характеру педагогічної взаємодопомоги; педагогічне стимулювання творчої самореалізації у процесі ігрової діяльності, створення емоційно сприятливого навчально-виховного середовища; поетапність включення молодших школярів у творчу діяльність (інтерпретація, імпровізація); уведення елементів інтеграції мистецтв у навчально-виховний процес; дотримання принципів системності, домінантності та варіативності; застосування розроблених форм, методів та засобів навчання; дотримання технології проведення заняття.

Виходячи з наведеного аналізу наукових поглядів на творчі здібності можна констатувати, що дана проблема є різноаспектною. В думках науковців немає єдності в плані точної констатації сутності його значення. Творчість розглядається як сфера особистості, її творчі здібності, природа їх появи та особливостей прояву, діяльність та її результати. Крім того, можна відзначити,

що до основних чинників розвитку творчих здібностей науковці І. Лернер та М. Скаткіна частіше всього відносять такі риси особистості, як: характер, сила волі, завзятість, винахідливість, наполегливість, пристрасть, бачення проблем та вміння бачити альтернативу рішення і т.і. [49, с. 39]. Тобто здатність дитини до творчості – це цілий набір індивідуальних особистісних якостей, а не одна вузькоспрямована якість, відсутність якої назавжди позбавляє людину (дитину) творчо мислити та творчо підходити до розв'язання проблемно-пошукових ситуацій. Фактично, здатність до творчості – це інтегрована якість індивідуальних якостей особистості (рис. 1.1).

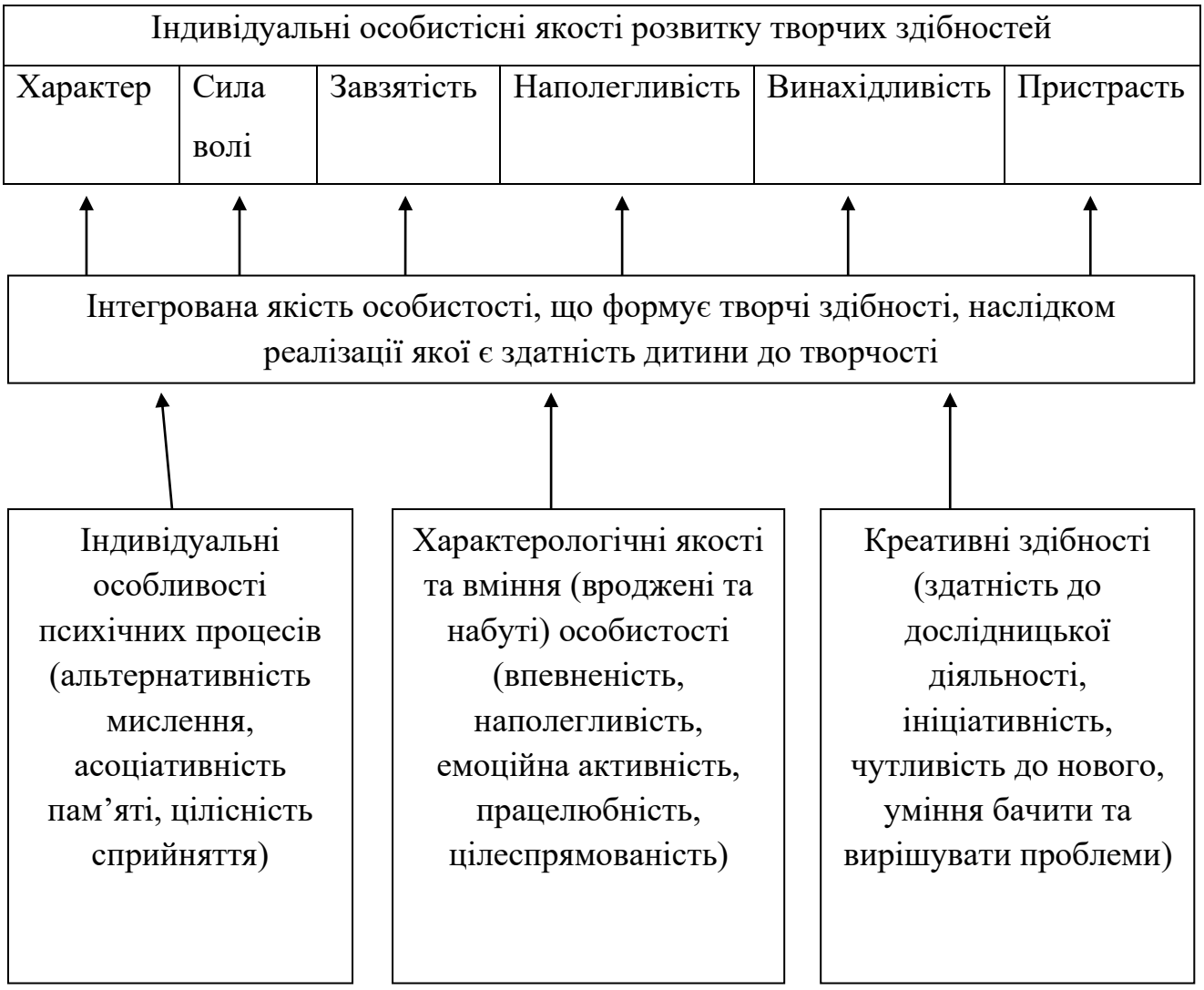

Рисунок 1.1 Модель формування інтегрованої якості розвитку творчих здібностей особистості (Я. Хмелюк)

Таким чином, розвиток творчих здібностей дитини являє собою відносно самостійну і динамічну систему індивідуальних якостей особистості, які в сумі формують інтегровану якість, формується і проявляється в творчій діяльності, і забезпечують розвиваючий вплив особистості на навколишнє середовище в процесі пошуково-проблемної діяльності. До речі, така система передбачає наявність творчого компонента як передпосилки для формування додаткових пошукових мотивів, що сприяють успішній творчій діяльності.

Враховуючи тему нашого дослідження, слід зазначити особливості творчих здібностей, які розвиваються в художніх видах діяльності. Так, Л. Шульга вважає дитинство періодом вікової обдарованості дітей в художніх видах діяльності і розглядає творчі здібності як інтегративну властивість, яка формується на основі задатків у процесі взаємодії особистості з навколишнім середовищем і є результатом розвитку психічних процесів та умовою успішної життєдіяльності особистості. Специфіку художньо-творчих здібностей вчена вбачає в здатності до художньо-почуттєвого сприйняття, співпереживання, емоційної чуйності, естетичної емпатії, наявності творчої уяви, художньо-образного і асоціативного мислення, синестезії [63, с. 247].

Процес творчої діяльності можна розбити на етап знаходження принципу рішення і етап застосування рішення. Причому вважається, що найбільш вираженим предметом психологічного дослідження є події першого етапу. Детальніше Г. Уоллес виділяє наступні етапи творчої діяльності [58].

1. Накопичення знань і навиків, необхідних для чіткого викладу і формування завдання, виникнення проблеми (постановка завдань).

2. Зосередження зусиль і пошуки додаткової інформації, підготовка до вирішення завдання.

3. Відхід від проблеми, переключення на інші заняття (період інкубації).

4. Осяяння або інсайт (геніальна ідея і проста здогадка скромних масштабів - тобто логічний прорив, стрибок у мисленні).

5. Перевірка і доопрацювання задуму, його втілення.

Творчість – це не плавний потік, а ривки вгору і вниз. Найвищою точкою

творчості є її апогей або натхнення, підвищена емоційна ясність думки без суб'єктивного колоритного напруження. Сьогодні, наприклад, у нас з самого ранку було те незрозуміле полум'я натхнення, тож ми наперед знаємо, що все, що буде написано сьогодні, западе в серці та залишить незгладимий відбиток у тому, хто є джерелом хоча невідомо звідки це взялося. У різних людей тривалість і частота буде неоднакова. Виявилося, що продуктивність переважно залежить від вольових зусиль творчої уяви, а не від натхнення та постійної наполегливої праці.

Очевидно, що поняття, яке ми розглядаємо, тісним чином пов'язане з «творчою діяльністю». Під творчою діяльністю ми розуміємо таку діяльність людини, в результаті якої створюється щось нове, предмет зовнішнього світу або побудова мислення, що приводить до нових знань про світ, або відчуття, що відображає нове відношення до дійсності.

Творчі потенціали закладені і існують в кожній людині. За сприятливих умов кожна дитина може проявити себе. Розвитку творчості дитини сприяє наявність генетичних основ і умов соціально-педагогічного характеру. Проаналізувавши різні точки зору з питання про складові творчих здібностей ми зробили висновок, що, незважаючи на відмінність підходів до їх визначення, дослідники одностайно виділяють творчу уяву і якість творчого мислення як обов'язкові компоненти творчих здібностей.

Виходячи з цього, можна визначити основні напрями в розвитку творчих здібностей дітей:

1. Розвиток уяви.

2. Розвиток якостей мислення, які формують креативність.

Творчість починається з думки про щось нове. Нові думки могли виникнути як із нещодавно засвоєних фактів, так і нізвідки. Щось нове може створити дитина лише за умови, що вона спирається на наявні знання, те, що зберігається у її розумі. Діти можуть почати творчо використовувати отримані раніше знання лише тоді, коли відчують необхідність і спонукання запропонованого їм вчинку. Треба створити мотивацію для дії. Творчі здібності

не тільки розкриваються в діяльності, а й формуються в ній.

Креативність також може дати більш широке визначення поняттю нового «творчості», якого ще не існує, як результату діяльності людини, що створює нові матеріальні і духовні цінності, що володіють новизною і соціальною значимістю, тобто креативності. Філософи визначають креативність як необхідну умову розвитку матерії, формування нових форм з появою яких змінюються самі форми креативності.

Продуктом творчості є не тільки матеріальні об’єкти (будівлі, автомобілі і т.ін.). З’являються не тільки нові ідеї, задуми і рішення, які можливо не скоро знайдуть матеріальне втілення. Другими словами, творчість – це створення чогось нового, що відрізняється планами та масштабами. При характеристиці сутності творчості важливо враховувати різні фактори, ознаки, властивості процесу творчості. З точки зору психології та педагогіки особливу цінність представляє процес творчої роботи,. вивчення підготовчого процесу творчості, виявлення форм, методів і засобів творчого розвитку. Творчість – це усвідомлена, наполеглива, напружена праця. Яка вимагає розумової активності, інтелектуальних здібностей, сильної волі, емоційних якостей і високої працездатності.

Адже нерідко творчу особистість називають креативною особистістю. Можна відмітити, що за умов правильного виховання та сприятливих умов оточуючого середовища у дитини інтенсивніше розвивається сприйняття часу і простору, образне мислення, творча уява, здатність до вирішення проблем і пошукової діяльності. Якщо ці аспекти не будуть повноцінно сформовані в дошкільному віці, надалі ці прогалини будуть позначатися в шкільному та дорослому житті. На нашу думку, можна виділити такі важливо значимі моменти розвитку творчих здібностей дошкільників, які можуть бути реалізовані на заняттях з художньої праці:

- предметно-навчальна діяльність – формує пізнавальні процеси дитини, цілі та мотиви її поведінки, дозволяє засвоювати знання про предмети;

- емоційно-предметне спілкування – збагачує новими враженнями,

формує уявлення про оточуюче середовище;

- гра – засвоєння властивостей та ознак предметів, змінення дій, засобів створення чогось нового, що не існує у реальності, зв'язків між процесами та явищами, набуття соціальних навичок тощо;

- художньо-продуктивна праця – розвиток образного конструкторського мислення, уяви, художніх здібностей [56].

Педагог має зосереджуватися не стільки на технічних аспектах дитячої творчості, скільки на формуванні у дітей художньо-естетичного сприйняття краси та дивовижного у навколишньому світі. Головне завдання – допомогти їм побачити прекрасне і відчути його. Цю ідею підтримують науковці, зокрема Е. Бєлкіна, Н. Ветлугіна, О. Дронова, Т. Комарова, Т. Казакова, Н. Сакуліна та О. Ушакова. Так, О. Комаровська доводить, що якщо не поспішати із навчанням технікам дій, але зосередитись на сенсорному досвіді та розвитку сприйняття, то дитина раніше починає виявляти самостійність у творчій діяльності [29, 19 с.]. Завдання педагога – розвивати цю здатність у дітей, навчити їх уважно спостерігати за навколишнім світом і зберігати здатність до подиву. Водночас М.Татаренко звертає увагу на важливості раннього залучення дитини до творчої діяльності [55]. Це сприяє загальному художньому розвитку, оскільки творчість відповідає природним потребам і можливостям дитини. Наукові дослідження показують, що мовленнєві здібності, порівняно з іншими видами творчості, формуються дещо пізніше – переважно у підлітковому віці та старше. Проте молодші школярі також демонструють схильність до мовленнєвої творчості. Їхні перші спроби зазвичай виникають спонтанно і не потребують стимулювання з боку дорослих, адже процес сам по собі приносить їм задоволення. Значення мовленнєвої творчості для молодших школярів є надзвичайно великим. Вона стає одним із ключових чинників інтелектуального, естетичного та морального розвитку, а також вагомо впливає на формування творчої особистості загалом.

Отже, на основі дослідження наукових праць можна констатувати, що проблема розвитку творчих здібностей набуває актуальності і в молодших

школярів. Творчі здібності науковці розглядають як інтегративну характеристику особистості, яка формується на основі природних задатків у процесі взаємодії з навколишнім світом. Вони виникають як результат розвитку психічних процесів (сприйняття, відчуття, мислення, уяви, пам’яті) і є важливою умовою успішної самореалізації людини. У позашкільних закладах специфіка творчих здібностей проявляється у здатності до художнього сприйняття, емпатії, емоційної чуйності, естетичного співпереживання, розвиненої уяви, художньо-образного та асоціативного мислення, а також синестезії. У поєднанні зі спеціальними знаннями, вміннями і навичками у художній діяльності ці здібності сприяють формуванню естетичних ціннісних орієнтацій особистості, що визначають її ставлення до життя. Дитинство вважається вченими надзвичайно важливим періодом для становлення особистості, здатної до творчості. Це унікальний віковий етап, коли створюються значні передумови для подальшого розвитку творчих можливостей протягом життя. З огляду на це, у наступному розділі будуть розглянуті особливості розвитку молодших школярів як сенситивного періоду для формування творчих здібностей в умовах позашкільних закладів.

1.2. Особливості творчого самовираження у процесі взаємодії школи та закладу позашкільної освіти.

Психолого-педагогічні дослідження проблеми творчих здібностей доводять, що витоки творчості проявляються в ранньому дитинстві, мають довільну форму і є життєво необхідними для розвитку дитини (Т. Андрющенко, Л. Артемова, Г. Бєлєнька, А. Богуш, Л. Виготський, Л. Венгер, Н. Ветлугіна, Н. Гавриш, В. Давидов, О. Дронова, Л. Зайцева, О. Запорожець, О. Ковшар, Т. Комарова, В. Кудрявцев, О. Кульчицька, С. Ладивір, Н. Лейтес, І. Луценко, О. Матюшкин, О. Мелік-Пашаєв, Б. Нікітін, Т. Піроженко, Н. Сакуліна, О. Семенов, Г. Сухорукова, Л, Шульга та інші).

Було відмічено, що здібності різноманітні та розвиваються в різних видах діяльності. Тому постає питання: яка конститутивна структура творчих здібностей найбільше відповідає можливостям творчого самовираження молодших школярів у процесі взаємодії школи та закладів позашкільної освіти.

Оскільки поняття театральної трупи чи колектив є цільним предметним комплексом, що включає сценічну мову, виконавську майстерність, пластику, вокальну музику тощо, проблема виникне в тому, що, перш за все, ці складові мають свої особливості розвитку. По-друге, кожна трупа має власний комплекс тематичних компонентів із різними пропорціями. Існують також відмінності в постановці цілей театральних гуртків і колективів у їх діяльності: одні зосереджені використовують на сценічних ефектах, інші – на загальному культурно-естетичному розвитку, що досягається театральним мистецтвом. Часто самодіяльні театральні гуртки і колективи спрямовані на додаткову освіту, що актуалізує поняття про те, наскільки вони є власне дозвіллєвими, а не освітніми.

Звідси виникає необхідність визначення, по-перше, комплексу видів діяльності, що є складовими занять в позашкільних закладів, а по-друге – їх окремих та спільних можливостей для творчого самовираження.

Розвиток творчих здібностей засобами театрального мистецтва можна розглядати в трьох аспектах, враховуючи:

- природу творчого мислення;
- специфіку театру як виду мистецтва;
- специфіку театру як особливого комунікативного середовища.

Відповідно до цього визначаються три аспекти вивчення творчих здібностей: когнітивний, емоційний і комунікативний [43].

Когнітивний аспект у театральному мистецтві включає оволодіння вміннями розкривати фантастичний образ, уявляти пропоновані обставини, завершувати мізансцени тощо. Недорозвиненість творчого мислення полягає в нездатності критично сприймати ситуацію, уявляти альтернативи розвитку. ситуації, виявити суб’єктивні цінності тощо.

Аналіз «творчих перешкод» і визначення їх типів, за аналогією з когнітивно-психологічними перешкодами, дозволяє обумовити зазначені творчі завдання. Найкращий спосіб подолати такі перешкоди – це збагачення досвіду вирішення багатогранних творчих завдань. Типи перешкод включають інституційні, просторові, суб'єктивність, однобічність, включеність у ситуацію, авторитет, імітація. Деякі долаються спеціальними вправами на самостійне мислення; інші долаються через спеціально створені комунікативні ситуації. Це обґрунтовує необхідність визначення комунікативного аспекту дослідження творчих здібностей.

Методично важливою думкою є про те, що знання можуть заважати розвитку творчого мислення (це підтверджується і дослідженнями в організації «мозкових штурмів» та синектики, коли в групу творчого розвитку добираються фахівці не з порушеної проблеми, а суміжних професій).

У зв'язку з цим акцентується необхідність, з одного боку, опанування учасниками театрального колективу певними знаннями у процесі розвитку творчих здібностей, а з іншого – запобігання стереотипізації цих знань і перетворення останніх на пізнавальні (творчі) перешкоди. Це положення є методично важливим для вироблення педагогічної методики розвитку творчих здібностей молодших школярів.

Емоційний аспект відбиває специфіку театру як виду мистецтва і пов'язаний із здатністю до специфічного емоційного відгуку на твори театрального мистецтва, що формується у процесі занять даним видом мистецтва, опанування його специфічною мовою, символікою.

Комунікативний аспект театрального мистецтва відображає його специфіку у трьох основних напрямах. Перший – це внутрігрупова комунікація, що охоплює спілкування між членами колективу, взаємодію учасників та керівників. Вона будується на засвоєнні системи культурних цінностей, які не лише впливають на внутрігрупові процеси, а й формують індивідуальні ціннісні орієнтири (за Г. Ескін). Другий – це сценічно-ігрова або умовна комунікація, яка включає перевтілення в персонажів, їхню взаємодію, а також моделювання

ситуацій, що виникають у межах цих образів. Тут йдеться не тільки про суто сценічну можливість учасника зіграти певну роль, а й про психологічну доцільність даної ролі (наприклад, дітям молодшого шкільного віку небажано доручати грати негативних персонажів). Цей вид комунікації має вирішальне значення для розвитку здатності моделювати та прогнозувати ситуації, знаходити аналоги з життєвими обставинами (проекція), аналізувати можливі варіанти розвитку подій, а також набувати досвіду в умовному самоконтролі та оцінюванні різних способів реагування. Це стає можливим завдяки відтворенню різних мотивів поведінки персонажів, моделюванню сцен за заданою темою тощо. Тому особливого значення набуває залучення дітей до елементів сценарного мистецтва та режисури. Комунікація у форматі «учасник-глядач» сприяє формуванню впевненості в собі, незалежності мислення та вмінню чітко й адекватно висловлювати свої думки, що є необхідним для творчого розвитку.

1.3. Творча діяльність як ефективний засіб розвитку здібностей молодших школярів

Художньо-творча робота сприяє розвитку спостережливості та естетичних уявлень дитини про навколишню природу, виховує смак і художню здатність. Через художню працю дитина може розкрити сприйняття навколишнього світу, почуття до того, що відбувається навколо, це дозволяє їй «звернутися» до створення красивих речей, побачити їх у своєму житті, у мистецтві.

Діти природно цікавляться навколишнім світом за той час, як вони починають використовувати свої руки, після чого вони прагнуть вийти у світ і побачити все, що їх оточує. Вони досліджують, спостерігають, намагаючись зрозуміти, як все працює і як контролювати себе та своє оточення. Це необмежене дослідження дозволяє дітям будувати зв’язки між мозком, вчитися

та, зрештою, розважатися.

Залучення батьків до творчої діяльності покликане заохочувати таку ігрову діяльність серед дітей. За необмеженого використання тих чи інших матеріалів діти можуть вільно досліджувати та висувати гіпотези про властивості цих речовин. Творчість на основі малюнків, розмальовок, самостійна робота дітей з глиною – це не просто розвага, а розвиток розуму.

Творча діяльність - це спосіб реалізації на практиці багатьох здібностей, які корисні не тільки в житті, але й у навчанні. Через творчу діяльність дитина вчиться: тримати в руках олівці, крейду, пензлики розвиває дрібну моторику дітей.

Це допоможе писати, застібати пальто та виконувати інші завдання, які вимагають контрольованих рухів.

- Когнітивний і сенсомоторний розвиток. Мистецтво дітей набувати та відпрацьовувати навички, пов’язані із закономірностями та причинно-наслідковими зв’язками (наприклад, «Якщо я натисну сильніше олівцем, колір стає темнішим»), і вони хочуть критично мислити або щоразу, коли склали розумовий план чи зображення того, що вони хочуть створити, і слідувати свій план.

- Математичні навички: діти навчаються, створювати і починати розуміти розмір, форму, порівняння, підрахунок і простір мислення. Під час проектування та обміну своїми роботами та процесом діти розвивають мовні навички. Ми можемо сприяти цьому розвитку, хоча слухаючи та ставлячи відкриті запитання у відповідь. Це також чудова можливість вивчити нові словникові слова про їхній проект – наприклад, текстуру.

Крім того, вільне самовираження сприятливе не тільки молодшим учням у здобутті важливих навичок, але й загальному здоров’ю та благополуччю. Дозвольте своїй дитині проявити творчість, щоб зняти стрес і впоратися з тим, що відбувається в її житті. Зрештою, творча діяльність – це захоплюючий спосіб навчання. Таким чином, частіше, наприклад, коли дитина знає, що вона малює, але навіть тоді вміст зображень ледве зрозумілий: це означає, що коли

ми запитуємо «Що це?» тобто має нагадувати щось, що ми можемо розпізнати. Скоріше задайте відкриті запитання на кшталт «Розкажіть мені про свою фотографію». Дайте словесні описи того, що ви бачите, як дитина робить, наприклад: «Ви намалювали маленькі лінії, я бачу, що ви використали червоний, зелений і синій кольори» Опишіть дії або матеріали, використані для дії «ви використовували м'які пензлі, а потім я бачив, як ви використовуєте його для малювання крихітних кіл, ви навіть використовували подвійні олівці одночасно!

Намалюйте свій малюнок, а ще краще посидьте з дитиною, виконуючи цю дію. Великі каракулі, маленькі лінії, тренуйтеся малювати кола – робіть це як завгодно. Саме так ваша дитина звертає увагу на те, що ви малюєте, і на те, наскільки «хороший» малюнок у процесі малювання, безсумнівно, вона ніколи не буде артистичною чи творчою.

Зберіть всі можливі дитячі речей: фарби, кольорові олівці, крейд, тісто для ігор, фломастери, олівці, олійну пастель, ножиці та штампи. Додайте деякі речі, наприклад суші макарони або квасолю, і все це буде змішано з великою різноманітністю. Чи бачимо ми, наскільки незадовільними є уроки, коли їх нав'язує нам хтось інший? Це стосується і дітей — дайте їм можливість визначити, які матеріали вони хочуть б, як і коли їх використовувати. Можливо, діти хочуть відірвати папір від олівця та використовувати його вздовж на папері замість того, щоб написати кінчиком. Не сідайте, маючи на увазі будь-який план або результат; дозвольте своїй дитині блукати, випробовувати та проявляти уяву. Вони можуть змінити великий безлад або кілька разів передумати – все це частина творчого процесу.

Дозволяючи дитині грати з неструктурованою творчою діяльністю, вона підтримує внутрішній мотив. Це разом їм чітко формулювати свої ідеї, не турбуючись про те, подобається це чи ні. Сильна стурбованість кінцевим продуктом і/або щедра похвала кінцевого результату, ймовірно, змусити дитину робити щось, щоб завоювати нашу прихильність, а не те, як вона думає. Певною мірою зосередження на процесі означає цінування зусиль; дослідження

та зусилля важливіші, ніж сам кінцевий результат. Подивіться на їхню працю! Якщо це не загрожує безпеці, дозвольте дитині досліджувати. Буде витрачено більше часу на заточування кольорових олівців, ніж на розфарбовування ними. Діти повинні грати, досліджувати, пробуватися та вчитися. Коли ми даємо їм свободу досліджувати, вони вчаться створювати та експериментувати новими та інноваційними способами.

Вчителі гравців мають дуже важливу роль у самопочутті дітей у творчій діяльності маленьких дітей. Саме педагоги створюють обстановку в групі, вирішують, які матеріали для творчості доступні і коли, а також обирають, де і коли діти будуть працювати. Навчання – це соціальний досвід: тому створення ізольовано без зворотного зв'язку, спілкування та взаємодія заважає розвитку дитини. Насправді діти жадають взаємодії, зворотного зв'язку та обговорення своїх ідей, творінь та інтересів.

На противагу цьому, деякі вчителі хочуть бути все більшим і більшим вчителем предмету. У таких випадках вони готують готові речі для дітей, звичайно черпаючи ідеї з таких сайтів, як Pinterest. Це той вид мистецтва, де все-таки важко сказати, чия це робота. Така діяльність була «безпечною» для вчителя, після чого не було б несподіванок, і вона б контролювала кінцевий продукт. Однак занадто багато досвіду, керованого вчителем, мало сприяло самоефективності дітей у мистецтві та змусило їх дивитися згори на своїх «вчителів-героїв», щоб звільнити їх від «навчального праці». Вчителі можуть розглядати людину як центр навчального процесу, тому що сам процес творчості не робить вчителя впевненим у створеному. Дослідження показали, що особиста самоефективність у мистецтві традиційно перешкоджає власному досвіду навчання в школі. Вони доступні деяким вчителям. Коли вони обирають проміжний шлях у підтримці дитячого мистецтва, вони співпрацюють з дітьми у створенні сенсу за допомогою візуальних медіа та формують навички та переконання дітей як показаних учнів, використовуючи мистецтво як інструмент для навчання та підвищуючи віру дітей.

Це може бути, індивідуальна подорож для самопізнання. Через мистецьку

діяльність можна відобразити історію власного життя, щоб втрату впевненості можна було побачити та прибрати негативні фактори. Діалог, заснований на обміні даних про особистий досвід і це може стати чудовою стратегією між членами команди вчителів для побудови спільної філософії навколо образотворчого мистецтва, шляхом спільного планування того, як включити образотворче мистецтво в навчальну програму. Обговорення також має поширитися на сім'ї.

Усвідомлюючи креативність, педагоги поряд з педагогічними знаннями повинні мати практику творчої діяльності. З художніми матеріалами потрібно особисто пограти, перш ніж давати їх дитині. Викладачі можуть взяти участь у семінарах або запланувати день професійного розвитку, щоб вивчити нову техніку або познайомитися з кращими видами мистецтва. Найкращий спосіб підтримати дитячу творчість – зрозуміти труднощі роботи з різноманітними носіями. Тоді вчителі могли б вести справжні розмови з дітей про мистецтво, що подобається багатьом дітям.

Діти завжди просять мене показати їм, «як все правильно малювати». І якщо не варто тиснути техніку дитини під час художньої виразності, а розраховувати на неї, тобто використовувати наявні знання та свої естетичні наміри. Для важливого створення цієї ситуації, в якій діти можуть отримати необхідні знання через особистий досвід у процесі художнього вираження. Виховання яскравої, творчої особистості не можливо в сірому серодовищі та одноманітності, а тільки при наповненні життя позитивними, яскравими емоціями. Тому для оптимального розвитку молодшого школяра з його потребами і здібностями необхідно створити організовану громадсько-естественно-предметно-ігрове середовище, в першу чергу забезпечити розвиток «Я» дитини.

Спеціально організоване розвивальне середовище має спрямовувати пізнавальну діяльність дітей на почуття та сприйняття переживання краси та естетичні емоції щодо краси в навколишньому середовищі, щоб вони могли чути, бачити та оцінювати красу в ньому. Для дитини велике значення має те,

що вона чує, що вона бачить, що вона пізнає, але для її всебічного розвитку не має менше значення те, що вона робить, як діє, як використовує свої знання. Дбати про створення сприятливих умов для формування особистісної культури учнів, структурування змісту та систематизацію освітнього матеріалу в невід'ємному з'єднанні, застосування інноваційних педагогічних технологій. Останні обґрунтовуються на методах і способах порівняння – на встановлених спільних та відмінних ознаках між різноманітними природними та художніми явищами за допомогою образних асоціацій.

Дітям потрібні всі можливості спостерігати, малювати та використовувати різні матеріали. Виконуючи завдання, спрямовані на розвиток у них творчої активності, ініціативи, образного мислення, сприйняття навколишнього світу, фантазії, чуйності до прекрасного в навколишньому світі, на формування бажання зберегти і творити красу, дорослішому розвиватиме творчість, логічне мислення учнів, моральне почуття. Дитяча уява охоплює насамперед сприйняття дитиною світу за допомогою органів чуття дитини. Якщо неможливо описати пережити, втілити свої емоції та думки, їх потрібно навчити дивитися, бути важливими до важливих особливостей предметів і явищ.

Важливо простежити, як дитячі враження, отримані під час спостережень, сприйняття явищ і предметів у процесі наочно-образних і наочно-дійових видів творчих завдань, включаються діти в самі результати їхньої творчості. Змістом організованих спостережень є навколишня дійсність: світ природи, людей, предметів. Емоції, образи у свідомості, поняття, переживання, що виникають у дитини під час перегляду, накопичуються в молодшому віці і згодом залишаються основним джерелом створення художнього образу. Дуже часто художні образи «завантажуються» в підсвідомість людей ще до того, як їх починають порівнювати з реальними предметами. Для дітей це означає читання, перегляд графічних творів, скульптур чи декоративно-прикладного мистецтва, а також ілюстрації у книзі. Скарб: тому в групах закриті чашки та блюдо іграшки, накопичені в куточку книг та українознавства.

Слід робити акцент на поняттях у малих групах, парах та міні-уроках. Урок розглядати як заняття дитини в реальному часі з акцентом на спілкування, бесіду, спостереження, самостійну творчу образотворчу діяльність. Він виступав за насичення навколишнього середовища інструментами і матеріалами найвищої якості підробок дитячої свідомості. Тривалість творчої діяльності повинна визначати сам учень. Художні техніки та матеріали на заняттях мають працювати на самоуспіху кожної окремої дитини та задоволені від процесу творчості всіх учасників. Основою компетентності та відповідальності вчителя буде створення емоційно-позитивних умов для того, щоб діти постійно займалися улюбленою справою; закінчити розпочате; і усвідомити це також інтерес інших.

Заохочувати дитину до творчої діяльності можна, підтримуючи її зусилля та оцінюючи її успіхи. Все вищесказане, якщо вчитель постійно робить зауваження, постійно закріплює некомпетентність або нездатність дитини до творчої діяльності, критикує результати, щоб взагалі дитина втратила інтерес до цього питання.

Організація продуктивної діяльності залежить не тільки від відповідних знань і вмінь дорослого, а й від розвинутої здатності емоційно сприймати навколишній світ, свідомого бажання повести дитину в чарівний світ мистецтва, щоб процес зображення навколишнього міг розвиватися. захоплювати та сприяти його загальному розвитку. Як спостерігали та стверджували дослідники, творча діяльність є значним внеском у когнітивний розвиток. Більше того, навчання та залучення до рольових ігор та творчої діяльності допомагають використати уяву дитини, що ще більше активізує та розширює інтелектуальну здатність. Діти не просто засвоюють інформацію, але роблять це за допомогою мови, знаків, рольових ігор та інших форм посередництва, запропонованих іншими людьми. Крім того, передбачається, що навчальний процес базується на взаємодії дітей з іншими людьми та речами. Цей аспект називається «підйомними лісами», і в цьому випадку дорослі допомагають дітям робити те, що вона/вона не може робити сама, яка дитина з

меншою базовою знанням на свій рівень навичок, досліджуючи когось із більшою базовою знаннями, будь то інша дитина. або дорослий. Творча діяльність часто знижується як тривіальна і часто є однією з перших послуг, які виключаються. Дійсно, такі функції змушують дитячу уяву ставати більшою гнучкою та винахідливою, щоб покращити фізичні, емоційні та інтелектуальні здібності. Таким чином, важливо, щоб ми знайшли спосіб дати маленьким дітям більше шансів брати участь у творчій діяльності, щоб це було передумовою для подальшого успіху.

Дитина ще не народилася, але в ній вже таїться великий талант. Кожен має достатньо стійкий потенціал. Згідно з американськими психологами, кожна дитина повинна народитися генієм, але потім ми використовуємо перші шість років, щоб вибити з них це. Велика мета педагога – допоможіть маленькій людині розкрити таємницю її внутрішній потенціал, закликати її до краси і гармонії у світі в мистецтві, запалити в ній вогник творчості, бажання пізнати інше вид мистецтва. діяльності. Дитина відчувала, що вона може мріяти і створювати все, що задумає, малюючи. Таким чином, спонукання до творення має бути протягом кожного дня, кожної хвилини.

Проблема виникає в подоланні стереотипів і особливого формалізму у ставленні до молодшого школяра, врахуванні індивідуальних особливостей, його темпераментів, єдності з природою, входженні в динамічне сьогодення через художньо-естетичну діяльність, «гру» з кольорами та різноманітні підручні матеріали.

Ми намагаємося виховувати в учнів уміння створювати особистісні образи, вірити в себе, гармонізувати внутрішнє почуття з дією ока і руками, орієнтуватися на папері. Малюнки з кожним днем залишаються все більш змістовними, привабливими, виразними та емоційними. Зображуючи свої емоції на папері, учні повинні малювати свої емоції, а також розуміти емоції тих, з якими вони спілкуються в реальному житті, роздути будь-які страхи перед спілкуванням і страх перед тим, що в результаті виходить якийсь абстрактний малюнок. Використання дитини нетипових прийомів – це її

перший крок у великий світ культури.

Отже, процес формування творчих здібностей у дітей досить складний. Це забезпечує системну, наполегливу, системну роботу вчителя щодо створення умов для такого формування в учнів і самої дитини прагнення до самовихування та самовдосконалення. Загальноприйнятно вважають, що дитина дає красу світу з першим поглядом на нього, через предмети, які їй пропонують, заколисуючи блиском маминих очей. Однак невдовзі вона намагається розрізнити їх на ті, які їй подобаються найбільше, та інші, які не подобаються, а невдовзі після цього вона задумала, що це феномени об’єктів, включаючи прекрасні речі, які тягнуть її до них із дивною силою, та інші , які її хвилюють. Все це відбувається на рівні молодшого шкільного віку і ви показує той факт, що вже з раннього віку психіка та розум дитини відкриті навіть інтелектуально для педагогічних впливів у культивуванні почуття розрізнення прекрасного від потворного та поводження з ними. таким чином. Тому одне з головних завдань педагогіки — збудувати, спрямувати, скоригувати естетичний розвиток у дитини, пробудити в її жагу до краси, до її створення. Таким чином ми з’ясували, що вплив творчої діяльності на розвиток творчого самовираження молодших школярів пов’язаний, перш за все, з появою у дитини художників можливо до навколишнього середовища. Умовою такої ефективності є творче спілкування дорослого з дитиною, за поняття нетрадиційним малюнком і образотворчою діяльністю, що зумовлює успіх у дитячому малюванні, яке завжди виконується із задоволенням і тим самим позитивно впливає на розвиток творчості.

РОЗДІЛ 2
ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ МЕТОДИКИ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО САМОВИРАЖЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ВЗАЄМОДІЇ ШКОЛИ ТА ЗАКЛАДІВ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

2.1. Стан сформованості творчих здібностей молодших школярів (констатувальний експеримент)

Необхідно пам’ятати, що для розвитку творчого самовираження дитини необхідно орієнтуватися на розвиток дитини, яка наближена до максимального використання інтересу дитини до творчої діяльності. Для значного успіху потрібно мотивувати діяльність, орієнтувати дитину на суспільну значущість діяльності, а також важливо направляти процес розвитку творчих здібностей дитини.

Нами було проведено констатувальний експеримент на базі Запорізької початкової школи «Прогрес» Запорізької міської ради, в якому взяли участь 22 здобувача освіти 2 класу.

У процесі констатувального експерименту були поставлені і вирішувалися такі завдання:

- розроблення критеріїв і показників творчого самовираження дітей молодшого шкільного віку засобами творчої діяльності;

- визначення змістовної сутності рівнів розвитку творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку засобами творчої діяльності;

- розроблення діагностичного інструментарію визначення рівнів розвитку творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку засобами творчої діяльності;

- визначення складу вибірки експериментальної та контрольної груп;

- виявлення вихідного рівня розвитку творчих здібностей дітей молодшо-

го шкільного віку засобами творчої діяльності.

У ході дослідження ми визначили критерії творчого самовираження дітей молодшого шкільного віку засобами творчої діяльності.

Мотиваційний критерій передбачає оптимістичний підхід до творчої діяльності, прагнення до самодіяльності, цілеспрямованість, старанність, впевненість і самостійність, прагнення до оригінальності, поспішність, здатність до координації роботи.

Емоційний критерій передбачає емоційно-чуттєве ставлення до творчої діяльності; емоційне наповнення творчого процесу та його результатів; інтерес і потреба в предметно-перетворювальній діяльності.

Діяльнісний критерій – інтерес до творчих спроб, бажання працювати з художніми матеріалами, експериментувати й активно діяти з їх допомогою, створення художнього образу.

Визначені критерії та їх показники зумовили якісну характеристику рівнів (низький, середній, високий) розвитку творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку у процесі творчої діяльності.

Низький рівень: слабке виявленням основних складових творчого самовираження; відсутність позитивного ставлення до творчої діяльності; переважаюча пасивна позиція, що зумовлює лише репродуктивний характер діяльності; дуже слабо виражене емоційно-чуттєве ставлення до творчої діяльності, прагнення до співпраці, самовдосконалення, самостійність, старанність, експериментаторство, оригінальність; дуже слабо виражене задоволення від процесу творчої діяльності; слабо виражена потреба в предметно-перетворювальній діяльності.

Середній рівень: нестійке виявлення основних компонентів творчого самовиявлення; творчість, ініціатива, відповідальність, працелюбие, активність у діяльності присутні, але як правило, ситуативно і вимагають додаткового стимулювання; репродуктивний або частково евристичний характер діяльності переважає; у творчому процесі діяльності вони орієнтовані як на зовнішні, так і на внутрішні мотиви; є бажання до співробітництва, до самовдосконалення, але

потрібно додаткове стимулювання; персоніфікована оціночна позиція недостатньо явно виражена; образно-асоціативні зв'язки подаються, аргументація спрямована на доведену лінію, асоціації цікаві, але неоригінальні; низький рівень абстрагування необхідно до звернення із зовнішнім джерелом для пошуку нетипових способів виконання завдань, нетипових відповідей; основні індивідуальні характеристики суб'єкта не завжди особливих контурів; аналіз вибраних визнань, проведений не до кінця; узагальнення не завжди відбувається в процесі спостереження навколишньої реальності; позитивне ставлення до виконання творчих завдань, художні образи не завжди виразні, мають ознаки схематизму, тому потребують у доробці; мають задоволення від результатів творчества; при затрудненнях інтерес заняттями пропадає, вимагаються нові стимули.

Високий рівень творчого спрямування; у процесі творчої діяльності виявляють ініціативу, активність, старанність, оманливу оригінальність; перевага творчого характеру в предметно-перетворювальній діяльності; виражена душевно-особистісна оцінна позиція; емоційно насичена предметно-перетворювальна діяльність; високий рівень конструктивного мислення; безперервне створення зорового образу предмета та образу активного аналізу та синтезу характерних ознак; оригінальність думок, відхід від стереотипів; наявне захоплення мати оригінальні відповіді, виробляти кращі характеристики і назви образів виконаних художньо-управлінських дій і операцій на практиці; художні виставки та твори демонструють цільність декоративного образу, композиційну завершеність, яскравість образів щодо використання деталей фону для глибшого розкриття змісту ідеї; перетворення реальних форм на декоративні породи нових почуттів.

Констатувальним етапом педагогічного експерименту передбачено методики, які мають ігровий характер (додаток А) для обстеження учнів. Для обробки результатів тестування використано такі якісні рівні ігрових методик: високий рівень – 71-100%, середній рівень – 40-70%, низький рівень – 0-39%.

Здобувачам освіти було наголошено, що всі їхні відповіді будуть

правильними. Під час гри була створена сприятлива емоційна атмосфера. Інструкцію до виконання тестових завдань учні отримали в усній формі з детальним пояснення кожного етапу здійснення роботи.

Спочатку вчитель давав усні вказівки кожному учню перед завданням «Сонечко в кімнаті», а потім показував малюнок дитини: «Я даю тобі цей малюнок. Подивіться важливо і скажіть, що на ньому намальовано». Згадавши деталі на зображенні (стіл, стілець, чоловічок, лампа, сонечко тощо), учитель каже: «Вірно. Але, втім, як бачите, тут в кімнаті намальовано сонце. Скажіть, будь ласка, може це так чи художник тут щось наплутав? Спробуйте виправити картинку, щоб вона була правильною». Дитині не обов'язково мати олівець; він може просто пояснити без «виправлення». Він перевіряє спроби дітей виправляти малюнки під час запитів. Обробка даних для розробки за п'ятибальною системою:

1. Відсутність відповіді, відмова взята за роботу («Я не знаю, як це виправити», «Мені не потрібно виправляти картинку») – 1 бал.

2. Формальне усунення невідповідності (видалити, зафарбувати сонечко) – 2 бали.

3. Змістове усунення невідповідності:

а) проста відповідь (Намалювати в іншому місці – «Сонячно на вулиці») – 3 бали.

б) складна відповідь (переробити малюнок – «Зроби світильник із сонечка») – 4 бали.

Неконструктивна відповідь (розбіжність з останньою групою, але теж «в загальному контексті») – наприклад, «Намалюй річку» або «Зроби хмару без дощу» – 5 балів.

Лише 5,8% студентів показали високий рівень оригінальності мислення. Учням не так уже й важко придумати малюнок, який би був фігурою, але мало хто відходить від стереотипів і виявляє оригінальність мислення (табл.2.1).

Таблиця 2.1

Рівні творчого самовираження дітей молодшого шкільного віку за мотиваційним критерієм (на початку експерименту), %

Показник	Рівень		
	Низький	Середній	Високий
	%	%	%
Оригінальність	82,8	11,4	5,8
Старанність	69,7	15,3	15,00

Перед виконанням завдання «Як врятувати зайчика» діти отримали усну інструкцію: «Познайомся з цим зайчиком. Одного разу з ним трапилася така історія. Вирішив зайчик поплавати на кораблику по морю і поплив далеко-далеко від берега. А тут почався шторм, з'явилися величезні хвилі, і став зайчик тонути. Допомогти зайчику можемо тільки ми з тобою. У нас для цього є кілька предметів (вихователь звертає увагу дитини на предмети, розкладені на столі). Що б ти вибрав, щоб врятувати зайчика?

Дане завдання показало високий показник швидкості генерування ідей (високий рівень виявили 33,5% учнів). Це можна пояснити тим, що дітям пропонуються подібні завдання на заняттях. Крім того, у цьому віці вихованці в змозі побудувати невеликий ряд асоціативних зв'язків. Результати тесту за цим показником наведені у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Рівні творчого самовираження дітей молодшого шкільного віку за емоційним критерієм (на початку експерименту), %

Показник	Рівень		
	Низький	Середній	Високий
	%	%	%
Швидкість	25,5	41,0	33,5
Гнучкість	58,4	34,9	6,7

Оригінальність	70,6	21,0	8,4
Старанність	37,7	46,2	16,1

Однак тест 2 виявив низький рівень оригінальності мислення (табл. 2.2). Результати гнучкості мислення представлені у таблиці 2.2. 58,4% учні показали низьку гнучкість мислення: здебільшого обирали для порятунку зайчика блюдце чи відерце, а також паличку за допомогою якої можна зайчика підняти з дна, не виходячи за рамки простого вибору; дитина намагається використовувати предмети в готовому вигляді, механічно перенести їх властивості в нову ситуацію.

Що стосується гнучкості мислення, то результати вказали на те, що учням важко виходити за межі певної категорії під час роздумів, оскільки 34,9 % здобувачі освіти у своїх роботах представили не більше двох рівнів. Максимальну кількість категорій, використали у своїх роботах лише 6,7 % дітей.

Аналізуючи результати, варто зазначити, що лише 46,2 % здобувачів освіти тяжіють до суттєвої деталізації образів, виявляють старанність при виконанні роботи, тоді, як 37,7 % учнів виявили низький показник старанності несуттєва деталізація образів.

Таким чином, підсумовуючи дані завдання, високий рівень швидкості мислення продемонстрували в середньому 35% учнів, середній – 41% учнів, низький – відповідно 33,5 %. Високий рівень гнучкості мислення в середньому продемонстрували 6,7 % учнів, середній – відповідно 34,9 %, низький – 58,4% дітей. Високий рівень оригінальності мислення в середньому продемонстрували 8,4 % учнів, середній – 21,0 %, низький – 70,6 % дітей. Високий рівень старанності в середньому продемонстрували 16,1% учнів, середній – відповідно 46,2 %, низький – 37,7 % дітей.

Аналізуючи дослідження, можна зробити висновок, що ця діяльність є формою спілкування дитини зі світом. Він включає два взаємодоповнюючі процеси. Це активне перетворення дитиною світу (об’єктивація) і власне

перетворення дитиною шляхом поглинання більшої частини предметного світу (деоб'єктивація). Найбільшою особливістю цієї діяльності є її об'єктивність. Під предметом ми маємо на увазі не тільки природні об'єкти, а й культурні об'єкти, в яких зафіксовані ті чи інші суспільно вироблені способи роботи з ними.

Якщо підсумувати дані, то в середньому 35 % дітей показали високий рівень активності, 35 % дітей показали середній рівень активності, 30 % дітей показали низький рівень активності.

Загальні результати тестування свідчать про незадовільний стан творчого самовираження дітей молодшого шкільного віку. На рисунку 2.1 представленірівні розвитку творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку в ЕГ і КГ.

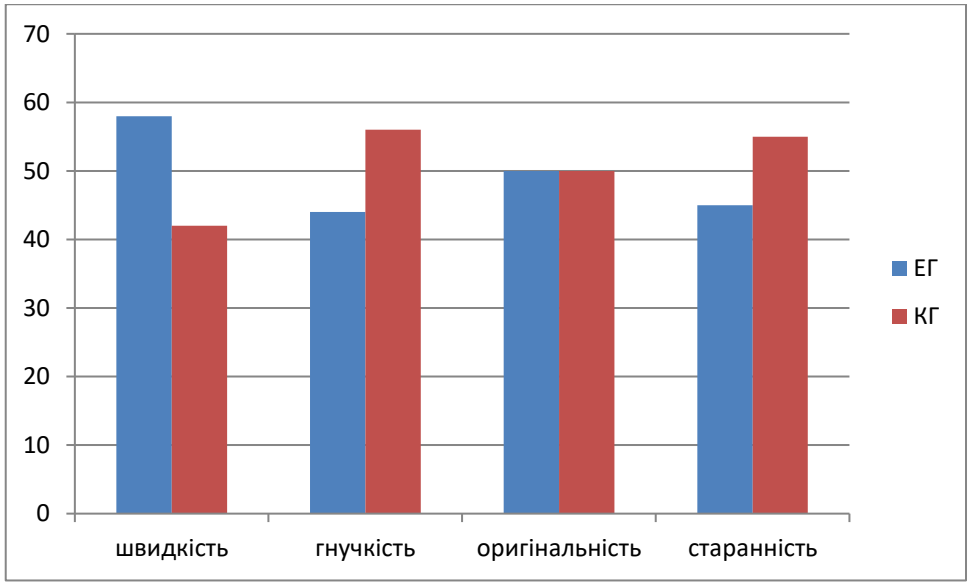

Рисунок 2.1 Рівні творчого самовираження дітей молодшого шкільного віку в ЕГ і КГ (констатувальний етап), %

Ми визначити загальну кількісну характеристику стану творчого самовираження дітей молодшого шкільного віку, використовуючи отримані результати тестування. Сумарний показник тестів представлений у порівняльній діаграмі на рисунку 2.2.

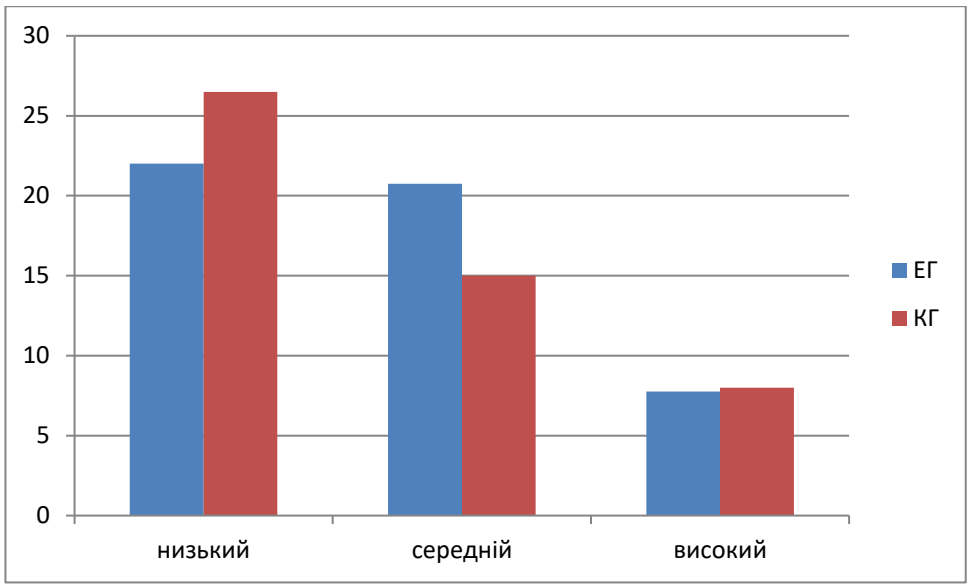

Рисунок 2.2 Рівні творчого самовираження дітей молодшого шкільного віку в ЕГ і КГ, %

Таким чином, результати тестування засвідчили переважну тенденцію низького рівня творчого самовираження дітей молодшого шкільного віку. Однак вони не можуть виступати безапеляційною оцінкою ситуації, яка склалася, хоча є проблеми, які гальмують цей процес. Слід більше працювати над використанням можливостей свого творчого потенціалу, більше часу приділяти творчим процесам. Таким чином, дітям молодшого шкільного віку необхідно запропонувати певну методичну програму, яка допоможе їм розвинути свої творчі здібності засобами творчої діяльності.

Таким чином, на констатувальному етапі ми виявили, що у більшості респондентів переважав середній (15% – КГ; 20,75% – ЕГ) та низький (26,5% – КГ; 22% – ЕГ) рівні розвитку творчого самовираження дітей молодшого шкільного віку, що свідчить про те, що основна частина дітей мало цікавиться творчими завданнями, проте недостатня увага з боку вчителів та батьків не дозволяє їм розвивати свої творчості здібності.

Результати, отримані в ході констатувального етапу педагогічного експерименту, показали, що значна частина дітей молодшого шкільного віку має середній та низький рівень розвитку творчого самовираження, а

використання творів мистецтва в освітньому процесі закладу загальної середньої освіти є недостатньо ефективним. Констатувальний етап експерименту підтвердив необхідність активізації освітньої діяльності у напрямі художньо-творчого розвитку молодших школярів засобами творчої діяльності, яка б позитивно вплинула на вирішення означеної проблеми.

2.2. Педагогічні умови розвитку творчих здібностей дітей молодшого дошкільного віку в творчій діяльності (формувальний експеримент)

Розвинений заклад освіти обумовлює діяльнісну систему розвитку творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку через творчу діяльність. Розроблена система характеризується заняттями, які реалізуються в три етапи: мотиваційний – спонукання дітей до творчої діяльності; практична – активізація розвитку творчих здібностей на заняттях з творчої діяльності та поза ними; творча – створення умов для подальшого розвитку творчих здібностей дітей у межах реальної творчої діяльності. На першому етапі обраними формами роботи були словесні творчі логічні завдання, казки одного автора, екскурсії, уроки-спостереження з елементами творчості, інтегровані уроки, а відповідно до форм роботи були обрані такі засоби: ігри, дискусії, розповіді, демонстрація картинок, мультимедійних презентацій, анімаційних фільмів тощо. Другий, або практичний, етап включає форми занять, екскурсій і прогулянок і спрямованих спостережень і форми роботи поза регулярними заняттями на виставках і конкурсах. При спростуванні: відповідно до них, методи та засоби роботи були обрані: ігри, спостереження, екскурсії, робота, творчість, перегляд презентацій, мультифільмів ілюстрацій тощо. На третьому стадію було обрано наступні форми роботи: проектні дії, дозвілля та свята й засоби: гри, ставлення казок, фольклорні твори, конкурси, творчо-грове постановка завдань. Ми вважаємо, що під час реалізації нашої системи роботи ми створюємо: розвинуту творчу здібність дітей молодшого шкільного віку в

процес під час творчої зайнятості.

Відповідно до психолого-педагогічної науки у творчій діяльності виділяють такі вікові та індивідуальні педагогічні умови успішного розвитку:

1. Врахування вікових та індивідуальних особливостей дошкільників.

2. Створення оптимального мікросередовища та цілеспрямованого психолого-педагогічного впливу вчителя.

3. Розвивайте ефективну уяву із значним внеском ігрового інтересу.

Вплітайте навчальні завдання в ігровий процес. Враховуючи вікові та індивідуальні особливості, а також особливості дітей. Аналіз психолого-педагогічних досліджень свідчить, що в молодшого школяра переважають мимовільна увага та запам’ятовування: переважно наочно-образне та словесно-логічне мислення; здатності до довільної регуляції своєї діяльності та емоційно-вольових проявів. В результаті у дитини молодшого шкільного віку виникає запитальність, що сприяє зростанню її пізнавальної активності, стійкості пізнавальних інтересів. Яскравий матеріал, його подача в цікавій формі допомагає дітям зосередитися під час занять. Все це повинно забезпечувати різні види діяльності дитини для мимовільного запам’ятовування матеріалу. Тому при організації уроків творчої роботи необхідно масово створювати умови гри, переважати наочність. Навчання вимагає диференційованого підходу, за допомогою якого як приклад можна використовувати завдання різного рівня.

Створення сприятливого середовища з цілеспрямованим психолого-педагогічним впливом з боку вчителя. Початкова освіта ставить своїм головним завданням створення середовища для особистісного розвитку і творчої самореалізації кожної дитини, формування життєвої компетентності, формування ціннісного ставлення до людей, до себе, природи, культури, світу, а також збереження їхнього здоров’я. психічно і фізично. Освітнє середовище закладу загальної середньої освіти знаходиться не ізольовано від факторів зовнішнього та внутрішнього впливу з позитивними результатами та стійкістю

із загрозами, небезпеками та ризиками, які можуть призвести до деструктивних змін у ньому. З такими змінами борються педагоги закладу загальної середньої освіти шляхом побудови відповідного освітнього середовища. Відповідне навчальне середовище передбачає таке, в якому: існують безпечні умови навчання та праці, сприятлива міжособистісна взаємодія, що покращує емоційне здоров'я дітей, вчителів і батьків. Освітнє середовище навчального закладу передбачає в надані базових потреб дитині, тобто, підтримати, зберегти або підвищити її самооцінку, пізнання та діяльність; розвиток творчих здібностей і можливостей.

Отже, цілеспрямований педагогічний вплив учителя — це реалізація через дітей таких смислів, мотивів, поведінки. Ваше завдання – вміти сприймати кожну роботу як унікальну та придумувати нестандартні «креативні» рішення, щоб «передати» свій «творчий потенціал» дітям. У цьому випадку діти набагато більш самомотивовані, ініціативні, здатні до творчого виходу із ситуації порівняно з дітьми, які перебувають під керівництвом учителя, який традиційно дуже функціонально і рольово грає за книгою. Підвищення ролі уяви та фантазії з урахуванням ігрових інтересів дитини. Дитячу уяву можна розглядати як величезний потенціал для реалізації резервів всебічного навчання та виховання. Розвиток дитячої уяви є актуальною проблемою, оскільки цей психічний процес лежить в основі будь-якої форми творчої діяльності дитини та всієї її поведінки. Вирішуючи будь-яку розумову проблему, ми використовуємо певну інформацію. Але бувають ситуації, коли наявна інформація недостатньо зрозуміла для прийняття однозначного рішення. Це відомі як завдання з високим ступенем невизначеності. Мислення в цьому випадку майже безсиле без жвавого залучення уяви. Уяву залучає пізнання, коли невизначеність ситуації є величезною. Така його загальна роль як у дітей, так і у дорослих. Для молодшого шкільного віку характерна активізація функції уяви. Спочатку відбувається відтворення, а потім творення. Перший створює щось нове з уже існуючого, а інший створює по суті ні з чого нового. Цей період чутливий для формування фантазії. Діти молодшого шкільного віку

переважну більшість активних дій реалізують за допомогою уяви. Якщо в цей час не вдається розвинути уяву, то згодом діяльність цієї функції буде досить слабкою. Послаблення можливостей творчого мислення відбувається разом із зниженням здатності до фантазування та посиленням потягу до мистецтва і науки. Дитяча гра - це плід безладної роботи уяви. Для розвитку уяви необхідно, щоб вихователь допомагав дитині використовувати її можливості в напрямку самовдосконалення. Одним із суттєвих методів тренування уяви, а разом з нею - мислення, уваги, пам'яті, родових психічних функцій, які обслуговують навчальну діяльність, є гри та завдання "відкритого типу", тобто такого, для якого не існує одного вірного розв'язання. . Для стимулювання творчої здібності вчитель має аналіз зазначених особливостей розвитку дитячого мислення при організації навчально-виховного процесу в освітньому закладі.

Інтегрована в навчання гра, заснована на іграх. Педагогічні терміни пропонується реалізовувати на комплексній основі в умовах ігрових занять, ігор-занять, змагань-занять, наповнених ігровими інтерактивними прийомами, такими як навчання через розігрування казок, віршів, дитячого фольклору, наочної демонстрації на заняттях, непрозорих малюнків техн. навчальні посібники. Оскільки гра є провідною діяльністю в житті дитини, а її використання в процесі творчої діяльності забезпечує природно мотивоване навчання. Для перевірки ефективності системи роботи з розвитку творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку ми обрали такі критерії: мотиваційний, діяльнісно-творчий; та оціночний. Перший етап полягав у формуванні у дітей молодшого шкільного віку мотиваційних потреб до творчої діяльності. Для цього ми використовували словесні творчі логічні завдання, авторські казки, екскурсії, уроки-спостереження з творчістю, наповнені творчістю інтегровані уроки. Словесні творчі логічні завдання, які використовуються у творчій діяльності молодших школярів, повинні були забезпечити формування образотворчої культури та розвиток дивергентного (пошукового евристичного) і конвергентного (логіко-послідовного) мислення.

Конвергентне мислення в науковій літературі характеризується як пошук відмінностей, артикуляція проблем і пошук шляхів вирішення проблем зі швидкістю, гнучкістю та оригінальністю. Дивергентне мислення є однією з умов, які створюють сприятливі умови для розвитку креативності, починаючи з молодшого шкільного віку.

Використання для малювання словесних творчих логічних завдань провокує розвиток особливостей дивергентного мислення: легкість і продуктивність (як швидко дитина може створювати певні творчі продукти: ідеї, думки, предмети тощо); гнучкість (здатність швидко переходити від однієї проблеми до іншої або комбінувати їх); оригінальність (особливості мислення, неординарний підхід до проблеми, нове її вирішення); точність (доречність), узгодженість мисленнєвих операцій щодо проблеми, вибір адекватного рішення відповідно до поставленої мети.

Використовували казкові словесно-творчі логічні завдання, а також побудовані на життєвих ситуаціях: «Чарівна паличка», «Знайди вихід», «Збільши - зменши», «Оживи картинку», «Чарівне перетворення». », «Якби я був (був). .”; на реальні ситуації – «Пожежа на лісовій галявині», «Як врятувати зайчика», «Допоможи пташенятам». У роботі з творчими завданнями дотримання вищезазначеного принципу створення сприятливого середовища та цілеспрямованої психолого-педагогічної дії вчителя передбачало повну увагу до всіх відповідей дітей таким чином, щоб у дітей виникав страх «помилитися».

Відповідно до таких принципів вели себе, як нам здається, навіть дуже розпещені діти. При цьому ми обговорювали з дітьми відповіді, перевіряли їх і вибирали з них найвдаліші. Це стимулювало ефективні вправи уяви. За допомогою творчої думки ми дозволили дітям розгадати будь-яку життєву ситуацію. Такий підхід забезпечить не «виконавця», а мислячу особистість, здатну самостійно приймати рішення та висувати оригінальні ідеї саме в питаннях мистецького виконавства. Використання авторських казок сприяло у педагогічному процесі розвитку творчої активності молодших школярів. Діти дуже любили міркувати про те, що могло бути в минулому чи

майбутньому з добре відомими їм героями (наприклад, розповісти, як усе складеться для Колобка, коли він повернеться до бабусі та дідуся; як зміниться характер і життя Дерези. зміниться Коза після того, як її виженуть із Зайчикової хати). Прояснимо на прикладах. Наприклад, «Як Заєць із казки «Зайчикова хатка» повинен сам вигнати лисицю з хати?» Закривайте вікна та двері на ніч, щоб лисиця попросила випустити її, коли зголодніє; розкладіть біля хати вогнище і, розпаливши його, крикніть "Мисливці йдуть!" при якому Лисиця, яка страшенно боїться мисливців, втече сама; «Як голодні звірі не знайдуть Колобка (він розкраситься медом, покачается на хвойных иголках и стане схожим на їжачка.) – на захист»

Шляхом екскурсій та спостережень до дітей долучаються конкретні уявлення про творчість. Вони стикаються з природою у всьому її різноманітті кольорів, звуків, запахів, форм у процесі росту та розвитку. Пізнання світу природи починається з чуттів за допомогою очей, вух, шкіри та носа. Так у лісі, в парку діти вчаться бачити колір осіннього листя: у берези воно лимонне, у дуба коричневе, у верби зеленувато-жовте, у осики червоне або фіолетове. Сприйняття ними картини осіннього лісу чи парку яскравіше, повніше, якщо вчитель пропонує послухати голоси птахів, шум вітру, шелест опадаючого листя, вчить вловлювати запах грибів, гнилої зелені. Чим більше органів чуття задіяно в цьому сприйнятті, тим більше ознак і особливостей предмета, явища, вивченого і відкритого дитиною, сприймається дитиною, а отже, тим повнішими є її уявлення.

Екскурсія – форма діяльності, яка дає змогу спостерігати в ігровій, творчій або корисній формі, знайомити дітей з властивостями і якостями предметів і явищ, розвивати сенсорний розвиток, розумові процеси, уяву, естетичні почуття, творчі здібності. Діти малювали свої враження від екскурсій, а також з допомогою вчителя складали невеликі оповідання та казки про побачене. Такі уроки розвивали в них здатність до справжньої та фантастичної творчості. Це допомогло дітям навчитися аналізувати, порівнювати, спостерігати своїми очима, розмірковувати над побаченим, а потім

узагальнювати свої висновки. Величезне місце під час екскурсії в природу займає практична діяльність, що зображує виконання дітьми численних завдань, тісно пов'язаних із змістом, ефективним засвоєнням знань про предмети та явища, які діти спостерігали раніше. Як правило, це купа натуральних речей, які ви повинні додатково перевірити з дитиною в куточку природи, для рукоділля, реквізити для занять (наприклад, шишки та жолуді, листя тощо). Із зібраного матеріалу створювали аплікації, а також вироби з природного матеріалу.

Щоб дитина сформувала творчі здібності, набула творчої особистості, необхідно підбирати комплекси прийомів: спонукальні, стимулюючі. Мотиваційне групування, мабуть, містить наступні мотиви: постановка завдань, прояв сенсу в діяльності та в роботі. Результати роботи можна переглянути та проаналізувати на виставках дитячих творчих робіт. Таким чином, по завершенні роботи діти проводили виставки дитячої творчості, що допомагало оцінити задуми та художні здібності дітей. На завершення екскурсій були організовані дидактичні ігри, які допомагали у приємній формі закріпити отримані знання. Тому в лісі (парку) ми грали в «Знайди дерево по листочку», «Уяви, що ти осінній листочок», «Розкажи, про що шепоче осінній лист», «Образи лісових мешканців» та на ознайомлення з садовими культурами. – «Впізнай за описом» і «Створи казку» інші подібні ігри.

Розмови з дітьми завжди були відкритими. Це збільшило незалежне судження дітей щодо творчих ідей. Безмежна уява є ознакою творчості як вищої форми людської свідомості, що змінює світ; умова збудження і формування у дітей творчих здібностей, свободи свідомої праці. Аспектом сучасного знання є його інтеграція. У дітей досить рано формується «образ світу». Незважаючи на всі свої недоліки, він має одну досить цінну сторону — одноманітність враження про навколишній світ. Таким чином, знання, які даються учням, повинні бути взаємопов'язані. Інтегровані уроки – це новий якісний рівень злиття знань учнів, які синтезують різноманітні знання навколо якогось уроку чи предмета. Синтез цих знань дозволяє досягти багатогранного

розгляду об’єкта, показати взаємозв’язок явищ, інтенсивно формувати у малюка операції мислення аналізу, порівняння, узагальнення та інше. Це особливо важливо для розвитку світоглядних, гуманістичних, екологічних, комунікативних умінь та понять. У діяльності процесу дитячого мистецтва ми інтегрували такі розділи програми як: праця, огляд з довколишнім середовищем, музичне виховання, художня література, образотворче мистецтво.

На другому практичному етапі основним завданням було вивільнити розвиток творчих здібностей дітей на заняттях і поза ними в процесі творчої діяльності. Для цього ми використовували форми роботи: заняття, екскурсії, прогулянки, цільові спостереження; в позаурочний час: художні виставки; мистецькі конкурси; словесні (відповіді дітей на запропоновані запитання, описи картин, природних об’єктів чи явищ, загадки, розгадування задач); графічні (діти малюють будь-яку пору року, листівки, поштові марки заданого змісту); пантоміма, тобто способи міміки для виконання характерної поведінки тварин і уявних уявлень про певну рослину; ліплення з глини та робота з пластиліну; картинки та моделі з паперової маси; іграшки та реквізити для ігрових серій на ознайомлення (додаток Б).

У ході роботи було помічено, що діти виявляють значний інтерес до творчої діяльності. Тому було зроблено все можливе, щоб заохотити дітей до творчих проявів, надаючи їм нагадування, роз’яснення та ставлячи навідні запитання. Для активізації формування здібностей дітей прийомами впливу на емоційно-вольову сферу були переконання, схвалення, заохочення. На цьому етапі застосовувалися такі керівні принципи: врахування вікових та індивідуальних особливостей дітей; створення відповідного середовища та наявність у педагога цілеспрямованого психолого-педагогічного впливу; сприяння розвитку уяви та фантазії з урахуванням ігрових інтересів дітей; інтегративна навчально-ігрова діяльність.

Третій етап діяльності – творчий – передбачав створення умов для подальшого розвитку творчих здібностей шляхом самостійної художньо-

творчої діяльності. Провідними формами діяльності на цьому етапі були проекти, міні-виставки, розваги, свята.

Оскільки ми працювали тривалий період, нам випала можливість влаштовувати колективні свята творчості (Додаток Б). Виявившись інтеграційним процесом різних видів діяльності, насамперед діяльності дитини в розвиваючому середовищі та природі, форми експериментально-дослідницької роботи допомогли нам не тільки навчити дітей любити природу довкілля, піклуватися про неї без шкоди, а й свідомо розвивати свої нахили та творчі здібності; Сприяв розширенню та систематизації екологічних знань дітей. Сформовано розвивальне середовище, необхідну умову початкового навчання і навчання учнів, а ігрові ситуації дозволили працювати над застосуванням у дітей набутих знань з творчої діяльності для подальшого розвитку їх творчих здібностей.

На формувальному етапі експерименту ми використовували всі сформульовані принципи; врахування вікових та індивідуальних особливостей дітей, організація належних умов і систематичної психолого-педагогічної діяльності з боку вихователя, підвищення ефективності уяви та творчості з урахуванням ігрових інтересів дітей; інтегрована навчально-ігрова діяльність. Наскільки їм вдалося збагатити творчі здібності дітей молодшого віку під час занять творчою діяльністю, ми з’ясуємо після проведення перевірочного чи контрольного етапу експерименту.

2.3. Ефективність педагогічних умов розвитку творчих здібностей молодших школярів у процесі взаємодії школи та закладів позашкільної освіти (контрольний експеримент)

Підсумковий контрольний експеримент мав на меті порівняльний аналіз рівнів сформованості творчого самовираження молодших школярів у творчій діяльності після формувального етапу дослідження на основі даних

експериментальної та контрольної груп. Також передбачалося з’ясувати, чи є запропоновані педагогічні умови роботи для розвитку творчих здібностей молодших школярів доцільними, доцільними та ефективними засобами творчої діяльності. В процесі організації контрольного експерименту ми використовували точно ті ж методи, які були застосовані на етапі констатації в експериментальному дослідженні.

Відносне переважання внутрішніх мотивів над зовнішніми щодо творчої діяльності підвищило рівень розвитку мотиваційного критерію. Наприклад, ми спостерігали, що після того, як ставили подібні запитання дітям під час ігрової взаємодії один на один, вони відповідали більш розгорнуто та обґрунтовано, зменшився відсоток дітей, які не бажали брати участь у творчому процесі. Більшість дітей відповіли таким чином: «Так, я люблю малювати». особливо я люблю вигадувати дивних створінь», «Ми з татом тільки що зробили паперовий будиночок для ведмедика, і я його сама розмалювала», «Я попросила маму, і вона записала мене в гурток для театру», «Ми зробили казка по дорозі з мамою про хмаринку». Серед іграшок, які батьки купували для стимулювання та розвитку творчих здібностей дитини, також були настільні ігри, набори для малювання, іграшки для малювання та конструювання. Більшість опитаних окремо підтвердили, що разом із ними купували настільні ігри, набори для творчості, малювання та конструювання разом з дітьми. На рисунку 2.3. відображено рівень творчого самовираження дітей молодшого шкільного віку за мотиваційним критерієм у ЕГ і КГ на контрольному етапі експерименту (у %).

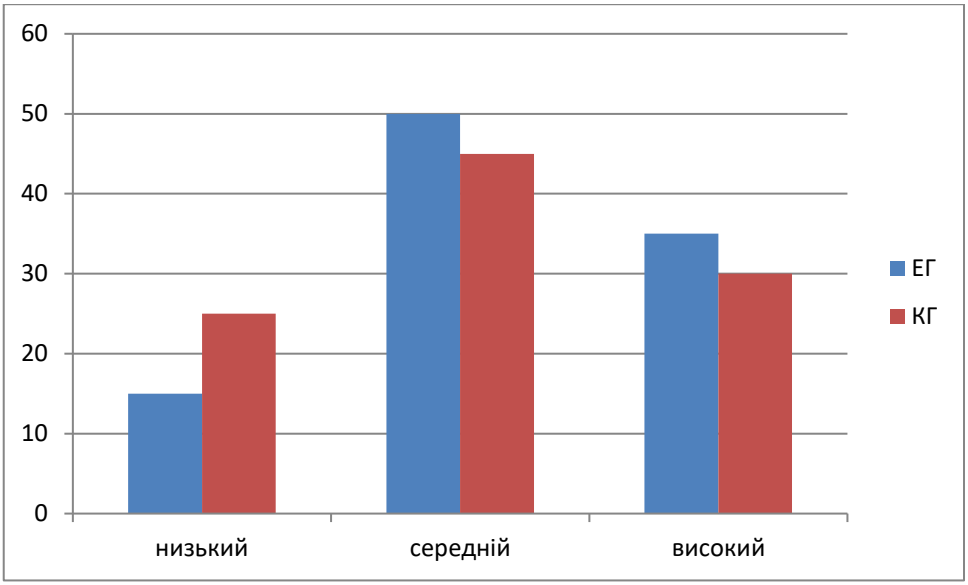

Рисунок 2.3 Рівні творчого самовираження дітей молодшого шкільного віку в ЕГ і КГ (контрольний експеримент), %

Наявність у дітей мотивації вплинула на рівень сформованості діяльнісно-творчих критеріїв у дітей. Більшість дітей створювали казки без допомоги дорослого. Вони використовували всі подані слова, логічно будували речення, дещо фантазували. Сюжети деяких казок були схожі на історії, які ми придумували з дітьми, виконуючи завдання на формувальному етапі дослідно-експериментального дослідження. Тому, розповідаючи історію, Сашко К. попросив аркуш паперу та олівці, щоб намалювати головних героїв. Діагностика за методикою «Незвичайні способи використання» (картонні коробки) активізувала дітей як контрольної, так і неекспериментальної груп. Відповіді виявилися дуже різними. З картонної коробки можна зробити: іграшковий акваріум, годівничку для птахів, будиночок для їжачка, іграшкового бегемота, крокодила, іграшковий телевізор, сонечко, іграшковий годинник, зробити календар природи, чарівний кораблик так маленький тварини можуть втекти від вогню посеред лісу, дерева як у парку, ящик для жолудів, килимок для кота, та ін. Узагальнені результати опитування наведено на рисунку 2.4.

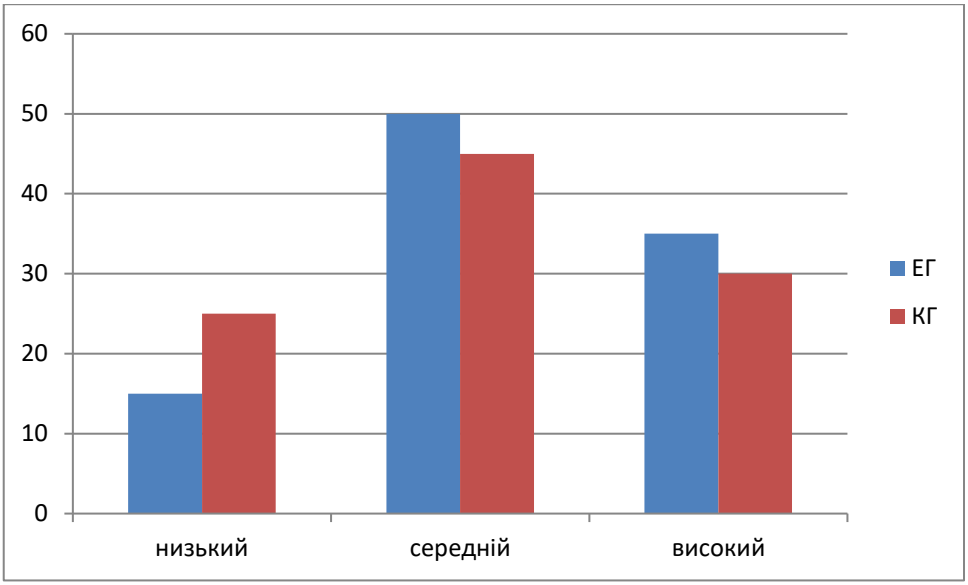

Рисунок 2.4 Співвідношення рівнів творчого самовираження дітей молодшого шкільного віку за діяльнісно-творчим критерієм у ЕГ і КГ на контрольному етапі експерименту (у %)

Визначено, що рівень сформованості оціночного критерію сформований на етапі визначення критерію у молодших школярів через: мовленнєве спілкування та уроки образотворчої діяльності; реалізація діагностичних завдань; відвідини-заняття. естетичне сприйняття у спостереженнях під час діагностичних заходів та бесід зі студентами ставлення до екскурсій

На контрольному етапі експерименту відповіді дітей змінилися. В основному спостерігалося, що діти (особливо експериментальної групи) активно оцінювали свої малюнки та малюнки інших дітей. Оцінки їх робіт та робіт інших дітей були об’єктивними, а коментарі – аргументованими. Під час екскурсій, де розглядалися мистецькі об’єкти, діти емоційно виявляли свої почуття, цікавилися, активно ставили запитання щодо спостереження. Провівши дослідження, ми дійшли наступних результатів (рис. 2.5.).

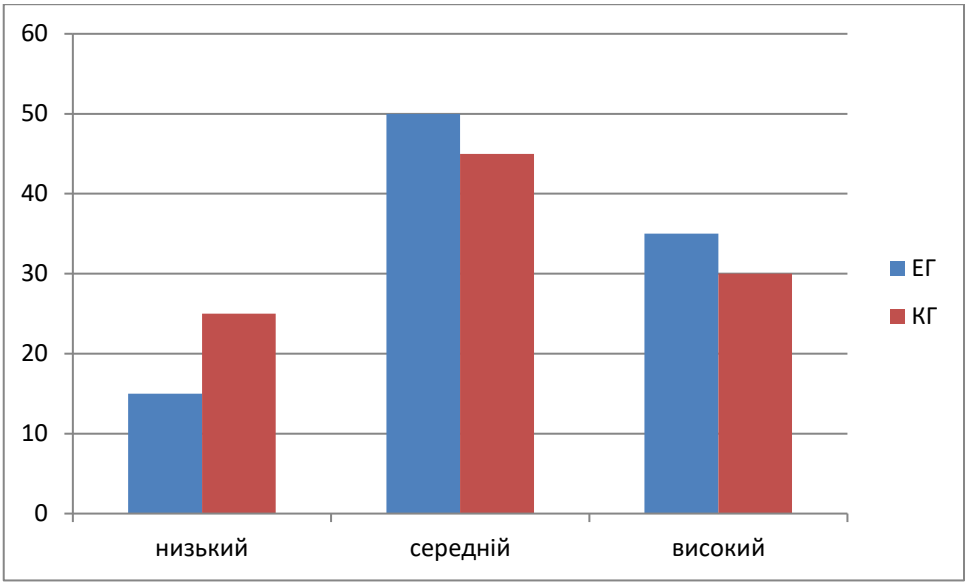

Рисунок 2.5. Співвідношення рівнів творчого самовираження дітей молодшого шкільного віку за оцінним критерієм у ЕГ і КГ на контрольному етапі експерименту (у %)

Із діаграм (рис. 2.3., 2.4., 2.5.) можна побачити, що 35% дітей в ЕГ та 30% в КГ зі значною цікавістю ставилися до творчої діяльності, у них переважала внутрішня мотивація. У 45% дітей ЕГ та 25% КГ спостерігався середній рівень мотивації за мотиваційним критерієм. 25% респондентів КГ показали низький рівень спостережуваного явища, а в ЕГ означений рівень показав лише 15%. Високий рівень розвитку творчих здібностей за діяльнісно-творчим критерієм був виявлений у 35% дітей ЕГ та в 30% у КГ, середній – у 50% в ЕГ та 45% КГ, низький у 25% дітей ЕГ та 15% КГ. Що стосується розвитку творчих здібностей за оцінним критерієм, то високий рівень його сформованості був виявлений у 35% дітей ЕГ і у 30% дітей КГ, середній у 50% з ЕГ та у 45% із КГ, низький у 25% в ЕГ та у 15% КГ.

Можемо констатувати, що в дітей молодшого шкільного віку обох груп зріс рівень мотивації до творчої діяльності за усіма критеріями. Проте суттєва динаміка спостерігалася саме у дітей з ЕГ. Дані, які демонструють рівень розвитку творчих здібностей у дітей молодшого шкільного віку у процесі творчої діяльності на контрольному етапі експериментального дослідження за

критеріями (мотиваційним, діяльнісно-творчим та оцінним) ми занесли до таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Рівні розвитку творчих здібностей у дітей молодшого дошкільного віку на контрольному етапі експерименту (%)

Група (кількість осіб)	Рівень сформованості	Рівень розвитку творчих здібностей за мотиваційним критерієм		Рівень розвитку творчих здібностей за діяльніснотвор-чим критерієм		Рівень розвитку творчих здібностей за оцінним критерієм	
		К-ть дітей	%	К-ть дітей	%	К-ть дітей	%
Експериментальна група (18 осіб)	В	5	27,8	4	22,0	6	33,0
	С	10	55,6	11	61,0	8	44,0
	Н	3	16,7	3	17,0	4	23,0
Контрольна група (18 осіб)	В	3	17,0	3	17,0	4	23,0
	С	11	61,0	13	72,0	8	44,0
	Н	4	23,0	2	11,0	6	33,0

Отже, можна зробити висновок, що, як правило, діти матимуть середній рівень за мотиваційним критерієм із низьким і високим рівнями розвитку творчих здібностей за діяльнісно-творчим та оцінним критеріями відповідно. І це, на нашу думку, є результатом того, що більшість дітей знаходять інтерес до творчої діяльності; однак відсутність належного керівництва з боку вчителів, а також батьків обмежує прояв їхніх творчих можливостей. Значить, признаки контрольної стадії дослідження дозволяють нам зробити висновок по ефективності розроблених нами педагогічних умов. Об цьому свідчить рівень формування визначених критеріїв оцінки досліджуваного

явища, виявленого у дітей експериментальної групи в порівнянні з етапом констатації експерименту.

Активності, що сприяють розвитку дитячої творчості, стали доступними для дітей. Діти виявили інтерес до таких видів творчих ігор: виставляння, літературні твори (складання казок, постановка власних творів тощо), живопис пейзажів, виготовлення атрибутів; музична діяльність (виконання пісень, постановка музичних творів тощо), пошуки та конструкторська діяльність тощо. Такий стан справ удосталь актуалізував проблему.

Для розвитку творчих здібностей молодших школярів визначено такі педагогічні умови за певними принципами: врахування конкретних вікових особливостей дитини та забезпечення створення оптимального середовища та цілеспрямованої психолого-педагогічної дії з боку вчителя, заохочення дієвість уяви та фантазії в межах ігрових інтересів дітей, єдиної навчально-ігрової діяльності. Вищезазначені педагогічні умови реалізуються нами у формі навчально-виховного процесу, який включає систему виховних заходів: уроки, дидактичні ігри та вправи, творчі ігри, експериментально-дослідницьку роботу, художню діяльність, сценічні заходи та розваги в рамках творчої діяльності. Відсюда передбачено спостереження за тремя послідовними взаємозв’язаними етапами: мотиваційним, практично-творчим і в результаті дітей молодшого шкільного віку розвиваються творчі здібності в процесі художньої діяльності. Результат оцінювався за такими критеріями: мотиваційний, дійово-творчий та оціночний.

Провівши аналіз ми спостерігаємо, що 27, 8% дітей в ЕГ та 17% в КГ із цікавістю ставляться до творчої діяльності, у них переважала внутрішня мотивація. У 55,6% дітей ЕГ та 61% КГ спостерігався середній рівень мотивації за мотиваційним критерієм. 23% респондентів КГ показали низький рівень спостережуваного явища, а в ЕГ означений рівень показав лише 16,7%. Високий рівень розвитку творчих здібностей за діяльнісно-творчим критерієм був виявлений у 22% дітей ЕГ та в 17% у КГ, середній – у 61% в ЕГ та 72% КГ, низький у 17% дітей ЕГ та 11% КГ. Що стосується розвитку творчих здібностей

за оцінним критерієм, то високий рівень його сформованості був виявлений у 33% дітей ЕГ і у 23% дітей КГ, середній у 44% з ЕГ та у 44% із КГ, низький у 23% в ЕГ та у 33% КГ, що свідчить про ефективність цілеспрямованого педагогічного впливу на розвиток природних задатків у дітей молодшого шкільного віку.

Таким чином, чим ширший спектр умов творчої діяльності за змістом, формою прийомів і методів роботи з дітьми, матеріалом, з яким вони працюють, тим інтенсивнішим буде розвиток творчих здібностей дітей. Саме явище розкриття своїх унікальних здібностей несе в собі величезну радість від творіння, яку зазвичай відчуває дитина. Отже, це початок пожинання плодів творчості з подальшою вірою в те, що помилки – це лише кроки до мети, а не знову перешкоди у творчості та в кожному аспекті життя.

Головне завдання вчителя – не «як треба» і «як правильно» перед дитиною, навіть не шукати, бо вона може побачити схожість у реальних предметах і образах у дитячих роботах. Ваше головне сьогодні - хвалити і захоплюватися будь-якими спробами зображення чого-небудь і всіляко їх заохочувати.

ВИСНОВКИ

Аналіз наукової літератури дозволив з’ясувати, що питання, поставлені в магістерській кваліфікаційній роботі, є багатоаспектними і включають: розгляд творчих здібностей на тлі теоретичного вивчення загальних здібностей; обґрунтування творчих здібностей на тлі конкретних ситуацій творчої діяльності; визначення можливостей розвитку креативності у взаємодії школи та навчального закладу. Теоретичний аналіз проблеми дозволяє уточнити класифікаційний інструментарій нашого дослідження. Це дозволяє визначити креативність як системи багатокомпонентних творчих здібностей особистості, що визначають успішність у продуктивній діяльності, а реалізовані й розвинуті в діяльності, що характеризуються індивідуальними відмінностями компонентний склад самодіяльної театралізованої діяльності молодших школярів, можуть бути більш адекватно відображені. за моделлю творчих здібностей з перевагою когнітивного та комунікаційного компонентів. У цьому аспекті на перший план виходить проблема формування творчого самовираження: вона представлена комплексом заходів, що розглядаються для дитячих аматорських колективів із залученням молодших школярів до тематичних аспектів, пов’язаних із самодіяльністю, культурою, просвітництвом. У пострадянській позашкільній практиці за допомогою театральних курсів, студій тощо ця особливість позашкільних закладів збереглася настільки, що через поєднання організованих і неорганізованих форм колективної соціальності дітей, безпідтримуваних. школою та з особисто обраною безкоштовною факультативною участю в, як відомо, «елітному» курсі в театральних класах для дітей, з’явилося законне відчуття комфорту в студійних заняттях. У творчих завданнях використовуються певні типи творчих перешкод (інсталяції, простори), які надаються у випускній роботі. Виявлено деякі основні перешкоди у забезпеченні такої діяльності: накладання методів шкільної педагогіки в організаційну структуру позашкільних закладів; недостатня представленість загалом групової дозвіллєвої діяльності на

практиці, коли діти працюють у «цільових» режимах у змістовній та організаційній структурі театральних занять, переважно репродуктивного характеру; а цільові установки – переважно репродуктивні. Лідери були диференційовані на «професійно орієнтованих лідерів» і «загальнокультурно орієнтованих лідерів».

Використання розумових умов навчання (спеціально організована групова діяльність, спрямована на розвиток творчого потенціалу, комплексне забезпечення відповідних віку функцій розвитку та розваги) підвищує ефективність розвитку творчих здібностей у художній самодіяльності молодших школярів при моделюванні інтеграції. кількох дисциплін в єдиному комплексі за допомогою багатоцільових проектів. У роботі зроблено висновок про те, що процес розвитку художньої творчості молодших школярів може проходити у формі багатосторонніх програм і актуалізуватися на багатоцільові етапи. У цьому методі поширені два види інтеграції: цільова (об'єднуються три цільові інституції) і тематична (інтеграція театрального мистецтва як предмета в одну дисципліну). Організаційно-методичні аспекти розробки та впровадження цієї методики можуть реалізовуватися вчителем загального профілю або спеціальними робочими групами із залученням фахівців, орієнтованих на такі цільові заклади.

Ефективність методики перевірена, тому її можна рекомендувати для організації позакласної роботи, пов'язаної з театральним мистецтвом молодших школярів. Дослідження передбачає розкриття досліджуваних проблем у таких аспектах: розробка багатокомпонентної програми позашкільних закладів для розвитку творчих здібностей дітей шляхом синтезу різних видів мистецтва; обґрунтування системи підвищення кваліфікації вчителя для занять з дітьми театральним мистецтвом; розробка системи психолого-педагогічного забезпечення комплексної реалізації розвиваючої, оздоровчо-розважальної функції позашкільних закладів при організації таких занять.

Отже, доведено ефективність розроблених і апробованих педагогічних умов розвитку творчого самовираження молодших школярів у процесі

спілкування школи з позашкільним навчальним закладом. Проведене дослідження не вважає можливим повністю вирішити всі тенденції розвитку творчого самовираження молодших школярів через творчу роботу. Подальшої наукової розробки потребують питання щодо визначення місця та ролі творчої діяльності у формуванні творчих здібностей молодшого шкільного віку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барко В. Як визначити творчі здібності дитини? Київ : Україна, 1991. 49 с.
2. Батіщева Г. Людина, діяльність, творчість, стиль мислення. Сімферополь, 1987. С. 56-63.
3. Башич О. Основи педагогічної творчості: навчальний посібник. Суми, 1995. 212 с.
4. Біла І. Експериментування – джерело творчості дітей. *Проблеми загальної та педагогічної психології*: зб. наук. праць Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка АПН України. Київ, 2008. Т. 10. Ч. 4. С. 39-47.
5. Біла І. Конструювання як засіб розвитку творчості дошкільнят *Дошкільне виховання*. 2010. № 5. С. 10-13.
6. Біла І. Психологія дитячої творчості. Київ : Фенікс, 2014. 136 с.
7. Білоусова Н. Становлення моральної свідомості психологічні аспекти. *Початкове виховання.* 2005. №1. С. 10-11.
8. Бєлєнька Г., Богоніч О., Богданець-Білоскаленко Н. Дитина: освітня програма виховання для дітей від двох до семи років. Київ : ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. 303 с.
9. Богуш А. Методика ознайомлення з образотворчою діяльністю дітей молодшого шкільного віку *Джміль.* 2009. №1. С. 9-13.
10. Буган Ю. В., Тимчишин О. І., Борисюк С. В. Порадник методисту з виховної роботи. Тернопіль, 1997. 345 с.
11. Веракс М. Діалектичне мислення і творчість. *Питання психології.* 1990. №4. С. 9-13.
12. Виготський Л. С. Гра і її роль у психічному розвитку дитини. *Питання психології.* 1966. № 6. С. 105.
13. Все для вчителя. Київ: Жовтень, 2001. №30. 89 с.
14. Гавриш Н. Навчання розповіді за картиною. *Дошкільне виховання*.

2003. №1. С. 10-15.

15. Гавриш Н. Художнє слово і дитяче мовлення. Київ :Редакції загальнопедагогічних газет. 2005. 128 с.

16. Гавриш Н. Як ми виховуємо творчу особистість. *Палітра педагога*. 2000. № 3. С. 13-18.

17. Горошко Н. А. Зображувальна діяльність у закладі загальної середньої освіти. Харків: Вид. група «Основа», 2007. 176 с.

18. Дарінскій В. М. Вплив особистісних оцінок і емоційного стану дитини на розкриття його творчого потенціалу та розвиток здібностей. *Сімейна психологія й сімейна терапія.* 2007. №1. С. 13–16.

19. Державний стандарт початкової освіти від 21.08.2018 № 87 https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text (дата звернення 13.06.2024).

20. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навчальний посібник. Київ: Академвидав, 2004. 352 с.

21. Дуткевич Т .В. Особливості розвитку мовлення у дитини молодшого шкільного віку. *Педагогічна освіта: теорія і практика: збірник наукових праць*. Кам'янець-Подільський, 2011. Вип. 7. С. 306-310.

22. Закон України «Про освіту» від 16.08.2024 № 2145-VIII. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text (дата звернення 13.06.2024).

23. Каньоса Н. Теорія та технології розвитку дитячої художньої творчості: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський : Зволейко Д.Г., 2015. 188 с.

24. Карабаєва І. Особливості розвитку уяви дітей. Київ : Шкільний світ, 2008. 128 с.

25. Карасьова К., Піроженко Т. Світ дитячої гри. Київ : Шкільний світ, 2010. 127 с.

26. Клименко В. Механізм творчості: чи можна його розвивати. Київ : Шкільний світ, 2001. 96 с.

27. Кожевнікова Т., Ганзевич І. Разом малюємо – мовлення активізуємо.

Палітра педагога. 2018. № 2. С. 13-17.

28. Коломоєць Т.Г. Розвиток творчості дітей дошкільного віку на заняттях з художньої праці. https://core.ac.uk/download/pdf/154284175.pdf (дата звернення 27.11.2024).

29. Комаровська О., Аніщенко О. Словник мистецьких термінів. Херсон : Стар, 2016. 19 с

30. Костюк Г. Молодший шкільний вік. Вікова психологія. Київ : Радянська школа, 1976. 170 с.

31. Костюк Г. Здібності та їх розвиток у дітей. Київ : Знання, 1963. 69 с.

32. Костюк Г. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. Київ : Радянська школа, 1989. 608 с.

33. Котляр В. Основи образотворчого мистецтва і методика художнього виховання дітей: навч. посіб. Київ : Кондор, 2006. 200 с.

34. Красовицький М. Особистісно-зорієнтована виховна система. Завуч. 2002. №6.

35. Кривоніс М., Дроботій О. Образотворча діяльність. Молодший вік. Харків : Видавництво Ранок. 2015. 208 с.

36. Кулачківська С. Є. Методичні рекомендації. Особливості психічного розвитку в умовах екологічної кризи. Київ : Інститут психології АПН України, 1995. 152 с.

37. Кульчицкая Е. Сирень одаренности в саду творчества. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2008. 316 с.

38. Ликова І. О. Програма художнього виховання, навчання й розвитку дітей з 2 – 6 років. «Кольорові долоньки». Харків : Веста: Видавництво «Ранок», 2008. 128 с.

39. Люблінська Г. О. Дитяча психологія. Київ : Вища школа, 1974. 355 с

40. Максименко С. Психологія проблемного навчання. Київ : Знання, 1978. 45 с.

41. Міщиха Л. П. Творчий потенціал у молодшому шкільному віці: монографія Івано-Франківськ : Місто НВ, 2014. 400 с.

42. Михайлова Л., Шульга Л. М. Технологія розвитку творчих здібностей дітей шкільного віку на заняттях із малювання. *Молодий вчений*. 2017. № 10 (50). С. 483-487.

43. Освіта для XXI століття: виклики, проблеми, перспективи: матеріали І Міжнародної науково-практичної конференції (м. Суми, 29–30 жовтня 2019р.). Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. Том.1. С. 98-100.

44. Піроженко Т. О. Психічний розвиток дитини дошкільного віку: досвід роботи сучасного дошкільного навчального закладу. Запоріжжя : МПС ЛТД, 2003. 168 с.

45. Равлюк Т. Діагностика та раннє виявлення творчих здібностей учнів. Вісник Львівського університету. *Педагогічні науки.* 2005. № 20. С. 112-118.

46. Репин Е. Кардовский о принципах и методах обучения рисованию URL :http://www.practicum.org/index.php?option=com_content&view=article&id=119 (дата звернення 17.09.2024).

47. Рибалка В. Р. Психологія розвитку творчої особистості: навч. посіб. Київ: ІЗМН, 1996. 236 с.

48. Романовська Д. Методи та прийоми стимулювання творчої активності. *Психолог.* 2006. № 11. С. 13-16.

49. Роменець В. А. Психологія творчості: навчальний посібник. 2-ге вид. переробл. і допов. Київ : Либідь, 2001. 288 с.

50. Серилко Л. Б. Розвиток творчих здібностей дітей шкільного віку засобами мистецтва. *Обдарована дитина*. 2008. № 6. 36-42 с.

51. Скрипченко О. В. Вікова та педагогічна психологія: навчальний посібник. Київ : Просвіта, 2001. 416 с.

52. Сухомлинський В. Духовний світ школяра: вибрані твори в 5 томах. Київ : Радянська школа, 1976. С. 209-400.

53. Татаренко М. Г. Закони ойкумени і розвиток творчої особистості молодших школярів шляхом театральної педагогіки. *Рідна школа*. 2004. Жовтень. С.44-46.

54. Татаренко М. Г. Майстер-клас – лабораторія розвитку творчих

здібностей молодших школярів. Проблеми дидактики. *Рідна школа*. 2004. Червень. С. 34-37.

55. Татаренко М. Г. Театральна педагогіка як фактор гуманізації освітньої системи. *Відкриті еволюціонуючі системи*: тези міжнар. наук.-практ. конф. Київ: ВНЗ ВМУРоЛ.

56. Теоретичні основи педагогіки: Курс лекцій / під редакцію О. І. Вишневського. Дрогобич, Відродження, 2001. 123 с.

57. Ткачук К. О., Красовська О. О. Розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку шляхом впровадження лего-конструювання. http://surl.li/nunkfd (дата звернення 27.11.2024).

58. Уоллес Г. Механіз і етапи творчої діяльності. https://buklib.net/books/33216/ (дата звернення 15.06.2024).

59. Хоружа Л. Молодший школяр як об'єкт етичного впливу вчителя. *Початкова школа*. 2004. №1. С. 23-25.

60. Чен Н .В Нетрадиційні техніки зображення. Харків : Скорпіон, 2007. 29 с.

61. Чорна Л. Г. Психологія забезпечення розвитку творчих здібностей учнів. *Психологічна газета*. 2001. №2. С. 42-46.

62. Школа життєтворчості особистості: науч.-метод. зб./ ред. кол.: В. М. Доній, Г. М. Несен, І. Г. Єрмаков та ін. Київ: ІСДО. 1995.

63. Шульга Л. М. Науково-понятійний апарат проблеми розвитку творчих здібностей дошкільників в образотворчій діяльності. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школі:* зб.наук.пр. / Т.І.Сущенко (головн. ред.) та ін. Запоріжжя: КПУ, 2016. Випуск №49 (102). С. 242-249.

ДОДАТОК

Додаток А

Методики діагностики універсальних творчих здібностей для дітей

автори: В. Синельников, В. Кудрявцев

1. Методика «Сонце в кімнаті»

Мета. Виявлення здібностей дитини до перетворення «нереального» в «реальне» у контексті заданої ситуації шляхом усунення невідповідності. Матеріал. Картинка з зображенням кімнати, в якій знаходиться чоловічок і сонце; олівець.

Інструкція до проведення. Вчитель, показуючи дитині картинку: «Я даю тобі цю картинку. Подивися уважно і скажи, що на ній намальовано». За перерахування деталей зображення (стіл, стілець, чоловічок, лампа, сонечко і т. д.) вихователь дає таке завдання: «Правильно. Однак, як бачиш, тут сонечко намальовано в кімнаті. Скажи, будь ласка, так може бути або художник тут що щось наплутав? Спробуй виправити картинку так, щоб вона були правильної «. Користуватися олівцем дитині не обов’язково, він може просто пояснити, що потрібно зробити для «виправлення» картинки.

Обробка даних.

У ході обстеження вчитель оцінює спроби дитини виправити малюнок. Обробка даних здійснюється за п’ятибальною системою:

1. Відсутність відповіді, неприйняття завдання («Не знаю, як виправити», «Картинку виправляти не потрібно») – 1 бал.

2. Формальне усунення невідповідності (стерти, зафарбувати сонечко) - 2 бали.

3. Змістовне усунення невідповідності:

а) проста відповідь (Намалювати в іншому місці – «Сонечко на вулиці») -3 бали.

б) складна відповідь (переробити малюнок – «Зробити з сонечка лампу») - 4 бали.

4. Конструктивну відповідь (відокремити невідповідний елемент від інших, зберігши його в контексті заданої ситуації («Картинку зробити», «Намалювати вікно», «Посадити сонечко в рамку» і т.д.) – 5 балів.

2. Методика «Як врятувати зайчика»

Мета. Оцінка здатності і перетворення завдання на вибір у завдання на перетворення в умовах перенесення властивостей знайомого предмета в нову ситуацію.

М а т е р і а л. Фігурка зайчика, блюдце, відерце, дерев'яна паличка. здутий повітряна кулька, аркуш паперу.

Інструкція до проведення.

Перед дитиною на столі розташовують фігурку зайчика, блюдце, відерце, паличку, здутий кульку і аркуш паперу. Вихователь, беручи в руки зайчика: «Познайомся з цим зайчиком. Одного разу з ним трапилася така історія. Вирішив зайчик поплавати на кораблику по морю і поплив далеко-далеко від берега. А тут почався шторм, з'явилися величезні хвилі, і став зайчик тонути.

Допомогти зайчику можемо тільки ми з тобою. У нас для цього є кілька предметів (вихователь звертає увагу дитини на предмети,розкладені на столі). Що б ти вибрав, щоб врятувати зайчика?»

Обробка даних.

У ході обстеження фіксуються характер відповідей дитини та їх обґрунтування. Дані оцінюються за трибальною системі.

Перший рівень. Дитина вибирає блюдце або відерце, а також паличку за допомогою якої можна зайчика підняти з дна, не виходячи за рамки простого вибору; дитина намагається використовувати предмети в готовому вигляді, механічно перенести їх властивості в нову ситуацію. Оцінка - 1 бал.

Другий рівень. Рішення з елементом найпростішого символізму, коли дитина пропонує використовувати паличку в якості колоди, на якому зайчик зможе допливти до берега. У цьому випадку дитина знову не виходить

за межі ситуації вибору. Оцінка – 2 бали.

Третій рівень. Для порятунку зайчика пропонується використовувати здутий повітряну кульку або аркуш паперу. Для цієї мети потрібно надути кульку («Зайка на кульці може полетіти») або зробити з листа кораблик. У дітей знаходяться на цьому рівні, має місце установка на перетворення готівкового предметного матеріалу. Вихідна задача на вибір самостійно перетворюється ними у завдання на перетворення, що свідчить про надситуативно підході до неї дитини. Оцінка – 3 бали.

Додаток Б

Тема. День народження Синьої Фарби.

Мета. Вчити відтворювати короткими лініями краплі дощу, правильно тримати пензлик у робочій руці, спонукати дітей до елементарних творчих проявів, до власного самовираження. Формувати уявлення про синій колір. Розвивати спостережливість, потребу передавати свої враження від побаченого, чуття ритму. Виховувати інтерес до образотворчості, бережне ставлення до фарби.

Матеріал. Пів альбомного аркуша з контурним зображенням хмаринки (для кожноїдитини),синя фарба, парасолька, лялька – королева Синя фарба,

Попередня робота. На прогулянці називати найвиразніші ознаки осіньої погоди: йде дощ, дме вітер. Музика: слухання та підспівування пісні «Дощик». Рухлива гра «Сонечко і дощик».

Хід заняття.

Вступна бесіда.

– Діти, подивіться, що нового з’явилося у нашій групі? (повітряна кулька)

Яка вона красива! Велика чималенька? А якого кольору? Аформи?..(відповіді дітей)

Подивітъся, у нашої синьої кульки ще є ниточка), до якої прикріплено що?(лист) Ви ще не вмієте читати, тому я прочитаю листа сама:

«Дорогі діти! Запрошую вас на День народження Синьої Фарби. Ваша Королева – Синя фарба»

- Поїдемо на День народження? Але давайте спочатку подумаємо, що будемо дарувати (обговорювання)

Домовились. Тоді сідаємо у потяг і їдемо (переїздять в святково прикрашений куточок образотворчої діяльності, сідають на стільці).

Ось ми і приїхали. Це – Королівство Фарб. Подивіться – нас уже зустрічають. Як ви гадаєте – хто це?(Королева Синя фарба). Давайте привітаємося з нею.

– Діти, подивіться , яка Королева красива – уся синього кольору. У неї такі красиві круглі…(очі), великий…(бант) і довге…(волосся).

– Як ви гадаєте, вона тепла чи холодна? (діти торкаються – холодна). Так, вона холодна, як дощик із хмарки.

Давайте послухаємо і голосок(звучить шум дощу в аудіозаписі. На що він схожий?

Декламування віршів про дощик дітьми.

– Діти, а хто знає віршик про дощик? Подаруйте його нашій іменинниці.

Діти розповідають вірші:

Дощику, дощику, краще лий,
Крапай, крапай– не жалій.
Пролийсь в поле ще сильніше–
Стане травка зеленіше!

Дощик, дощик крап, крап, крап,
Мокрі всі доріжки.
Побіжімо всі додому,
Бо намокнуть ніжки. Крап!

- Діти, щоб розвеселити Синю фарбу давайте намалюємо їй дощик і подаруємо Королеві наші малюнки.

Розглядання зразка.

– Діти, що намальовано на малюнку?(дощик) Звідки він йде?(з хмарки).Дощик зображено тонкими лініями, які проведені зверху вниз, ось так (показ проведення ліній вихователем).

Нагадування технічних навичок.

Діти, щоб вийшли гарні малюнки, давайте пригадаємо, як треба тримати пензлик. Беремо пензлик у праву руку між великим та середнім пальцем, підтримуючи зверху вказівним. Дуже не здавлювати пальцями, тримати біля

металевого наконечника. Охайно набирати фарбу, обмакаючи пензлик усім ворсом та знімаючи зайву фарбу об край баночки. Під час малювання вести лінії за ворсом.

Прийом «Намалюй у повітрі»

Діти, давайте візьмемо пензлики правильно та спробуємо у повітрі намалювати дощик зверху вниз.(Діти декілька разів проводять у повітрі лінії зверху вниз).

Самостійна робота дітей.

– Сядьте прямо, не дуже нахиляючись до стола, поклавши руки до ліктя на стіл. Старайтеся намалювати дощик гарний, щоб нашій Королеві Синій фарбі сподобались ваші малюнки. Тоді ми з нею ще не раз зустрінемось.

Якщо дитина не засвоїла показаний рух, можна використати показ його рукою на окремому аркуші паперу.

– Мені здалось, що у нас відразу стало якось сумно.

Давайте включимо веселу музику, як насправжньому Дні народженні.

Може сонечко загляне до нас.

Розглядання малюнків.

Малюнки виставляються на стенді.

– Діти, який гарний дощик у нас вийшов. Усі старалися зробити гарні подарунки. Вони дуже сподобались Синій Фарбі.

Рухлива гра «Сонечко і дощик».

– На прощання Синя Фарба хоче з вами погратися в гру « Сонечко і дощик».

Додаток В

Конспект заняття
розваги-подорожі з елементами нетрадиційного малювання
для дітей молодшого дошкільного віку

Тема: «У пошуках Пензлика»

Мета:

- вправляти дітей у застосуванні знайомих технік малювання у нестандартних ситуаціях, самостійно розв'язуючи проблеми, що склалися;
- розвивати зв'язне мовлення, вміння відповідати на запитання вихователя, творчі здібності під час малювання;
- виховувати почуття взаємодопомоги, взаємоповаги під час колективного малювання.

Обладнання: гуаш різних кольорів у банках і тарілочках, серветки, кришечки різного діаметру, кольорові воскові олівці.

Матеріал: лялька Оля, лялька Андрійко, Їжачок, Ведмідь, Сова.

Хід заняття:

1. Психогімнастика «Сонечко сміється»

Сонечко вітається,

Приязно всміхається.

Буду з вами гратися,

Гарно посміхатися.

(Вчитель пропонує дітям привітатися один з одним та з сонечком)

- Давайте покажемо як сонечко грається промінцями.(Діти рухають пальцями та посміхаються)
- А коли сонечка не має, тоді діткам сумно. (Діти ховають руки за спиною та хмуряться)

Вправа повторюється кілька разів та закінчується, коли діти усміхнені.

- От тепер нам стало зовсім весело! А коли вам весело, що ви робите? (Граємося) А чим? (Іграшками) А давайте подивимось, які іграшки у нас є? (Відповіді дітей)

2. Ігровий момент

(Вчитель звертає увагу на ляльку дівчинку та хлопчика)

- Сідайте, діти, зручніше, я вам дещо розкажу.
- В одній казці жила собі лялька Оля, яка дуже любила малювати. І був у неї братик Андрійко. Андрійко був ще маленьким, і не вмів користуватися пензлем. Він малював пальчиками. Але одного разу Оля пообіцяла, що коли повернеться з дитячого садочка, то навчить його правильно поводитись із пензликом. Андрійко не став чекати, і коли Оля з мамою пішли до дитсадка, без дозволу взяв у руки Олиного пензля. Він стукав ним, сильно натискав, але пензлика бо зовсім не малював, або ж залишав слабкий, нечіткий слід. Андрійкові набридло це заняття, він розсердився і кинув пензлика за шафу. Коли Оля дізналася дуже засмутилась, але не стала сварити братика, а вирішила разом з ним пошукати свого улюбленого пензлика. Давайте допоможемо лялькам у їх пошуку!

3. Гра «У пошуках пензлика»

- Як вигадаєте, звідки потрібно розпочати пошук? Звісно, із шафи! Адже саме туди Андрійко закинув пензля.

(Діти заглядають під шафу, знаходять там Їжачка).

- Добридень, Їжаче! Чи не підкажеш нам, де пензлика шукати?

- А ви пригостіть мене яблучками, тоді скажу! (Дає дітям аркуш паперу круглої форми, у вигляді тарілочки).

- Давайте поміркуємо, як можна намалювати яблучка без пензля? (Діти відповідають)

- Справді,можна зробити відбитки кришечками, картоплею, поролоновими губками. Шукайте такі речі.

4. Вправа «Гудзиковий масаж»

(Заповніть велику коробку (наприклад з-під взуття) ґудзиками, бажано, щоб їх було багато, а тепер разом з дітьми зробіть таке:

- опустіть руки в коробку;
- поводіть долонями по поверхні ґудзиків;
- захопіть ґудзики в кулаки, трошки підніміть і розтисніть кулаки;
- занурюйте руки глибоко в «ґудзикове море» і «поплавайте» в ньому;
- перетирайте ґудзики між долонями;
- пересипайте їх з долоні в долоню;
- спочатку однією рукою, потім іншою, потім двома руками захопіть трішки ґудзиків і відпустіть.

(Серед ґудзиків знаходять кришечки, поролонові губки для малювання яблучок для Іжачка)

- Занурюйте у фарбу і малюйте на тарілочці великі і маленькі яблука червоного і жовтого кольору. (Діти малюють колективний малюнок).

- Пригощайся, Їжаче!

- Дякую! Понесу діткам своїм, і ми разом поласуємо! А ви ідіть стежкою до

Ведмедика, він допоможе!

4. Фізхвилинка (музичний супровід - жвава музика)

(Діти ідуть по колу під музику виконують різні рухи імітуючи рухи тварин – ведмедика, зайчика, пінгвіна)

(Зустрічають Ведмедика і сідають за столи).

- Ведмедику! Чи незнаєш ти, як нам пензлика знайти?

- А ви пригостіть мене малинкою, тоді скажу!

- Діти, як можна намалювати ягідки, якщо пензлика у нас нема? Треба це зробити гарно і швидко! Так, правильно, намалюймо пальчиками! (Діти малюють пальчиками ягідки у кошику).

- Ось, Ведмедику, повний кошик малини, пригощайся!

- Дякую вам! Ідіть цією стежкою до Тітоньки Сови, вона все знає і обов’язково вам допоможе!

(Діти проходять по ребристій доріжці на килимок).

6. Вправа «Лісова галявина» (музичний супровід, аромолампа)

- Діти, відправляємося в чарівний ліс до Тітоньки Сови. Лягайте зручніше на килимок, заплющить очі і уявіть, що ми опинились на лісовій галявині, де яскраво світить сонечко, співають пташки, літають метелики, ростуть гарні квіти. Давайте вдихнемо повітря і відчуємо, як воно приємно пахне. Почуємо як шумитьструмок. На нашій галявині бігають багато звірів. (Після чого діти сідають на стільчики)

- Тітонько Сово! Підкажіть, будь ласка, де знайти Олиного пензлика!

- А навіщо вам пензлик? Адже світ давно уже розфарбований, і все навколо

темне і тьмяне! Таким я бачу його вночі!

- Ні, тітонько, ви помиляєтесь! Світ – яскравий, кольоровий, радісний! Діти, розкажіть Сові, які кольори визнаєте! (Діти називають кольори).

- Я вдень сплю, і мені дуже шкода, що вночі не видно тих кольорів, про які

ви казали!

- А ми намалюємо тобі феєрверк! Він кольоровий, радісний, і його добре видно на нічному небі!

7. Колективне малювання

(На аркуші ватману діти кольоровими восковими крейдами малюють зірочки феєрверку – виконуючи команди вчителя).

- Але ж це світле небо, я нічого не бачу!

- Нічого, ми зараз зробимо так, що воно стане темним, як уночі! (Губкою, змоченою у фарбі, створюю фон, восковий малюнок проявляється).

- Спасибі вам, діти! Яка я щаслива, що побачила так багато яскравих кольорів! Насправді я слідкувала за вашою подорожжю і зрозуміла, що ви

дружні, працьовиті діти! Умієте знаходити вихід із складного становища, умієте працювати разом, допомагати друзям. Сподіваюсь, ви допоможете Олі навчити її братика правильно поводитись із пензликом: не натискати сильно, малювати за ворсом, акуратно мити і витирати після роботи. Тоді він не буде ображатися, а стане вам гарним помічником. Виходь, пензлику! В цьому садочку тебе не образять ні діти, ні ляльки.

8. Вправа «Пензлик танцює»

Узяти пензлик за дерев'яну сукню. Розслабити руку, щоб вона застигла в повітрі, схожа на диригентську паличку: 1 – легкий, розмашистий рух рукою вправо; 2 – вліво. Під час вправи рухається плече, передпліччя, кисть і пензлик. (Повторити 3 рази)

9. Підведення підсумків (разом із дітьми вчитель розглядає дитячі роботи)